

СПОРТ
СКФО ММА Чемпионат, халхале
яккхара яхъаш д'айихъар Наьсаре

16

ШАХЪАРА КУЦ
Галг'айчен доал
деча дакъ т'арча
архитектуранна, доазув
баьцардерзадара терко
лоаттаю

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№14 (12741)
Бекарга
бутт,
16 ди, 2026 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

12+

ТИЕМА ДЕКХАР
Галг'ай мехка лаьрхх'а
накъабаьхар, эскаре
амал де болхараш

5

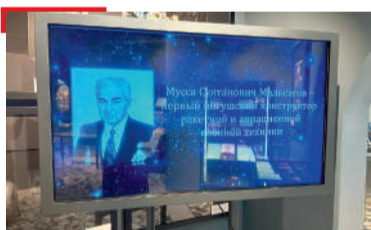
НОВКЪОСТАПА КУЛГ
Халача хъале этгача
Селий мехкарча наха, 1
млн сом ахча дахъийтар
Санкт-Петербургерча
г'алг'аша

6

ДИКА ГІУЛАКХ
Ерригача Россе
донорски болам
хъаллаьцар ИнгГУ ВУЦ
курсанташа, эпсараша

9

ДЕЗА ДЕНОШ
Галг'ай мехка болх
беш ба, «Саг. Дуне.
Айлам» яха гойтам

11

КХЕРАМЗЛЕ
Россеташа т'ахъожам
лоаттабу, хий чудалара
кхерам болча
Галг'айчен
моттигашта

12

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Турпалаш вайна юкъе бах

Іаьржа хий дена, халача хъале болча селашта
новкъостал де бахаб вай мехкахой

7

Шахъара ц'ай

Галг'айчен
Кулгалхочо
дакъалабийцар
Магаса бахархой

2

ГалгІайчен Кулгалхочун вІашагІкхетар хилар, Москверча экономикан Лакхерча ишкола студенташца

Султиганаякъан Йоакъап

ГалгІайчен кулгалхочун Келаматанаякъан Махьмуд-Іаьлий бекарга бетта 15-ча дийнахьа вІашагІкхетар хилар экономикан Лакхерча ишкола студенташца, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Москве балха гІулакха вена ва со. Се укхаза волаш, аз лаьрхІад экономикан Лакхерча ишкола студенташца вІашагІкхетар дІадахьа, цар цхьацца долча хаттарашта жоп дала. Цу тайпара кагирхошца къамаьл хилар, сога хайтгача, лоархІаме да - из да шоайла хозаш хилар, лоархІаме темаш ювцар», - аьлар Макшарипа Махьмуд-Іаьлас.

Цу кхетаче цо лаьрхІад ГалгІайче экономически дегІаяра хаттараш дувца, республике проекташ мишта кхоачашьеш я, моттигерча политикан керттара хаттараш малагІаш да царна дозвизта, мехка къахьегама, кхоллама таронаш йовзизта.

ГалгІайчен Кулгалхочо даькъалабийцар Магаса бахархой

Султиганаякъан Йоакъап

ГалгІайчен кулгалхочо Келаматанаякъан Махьмуд-Іаьлас даькъалабийцар Магас а цун бахархой а 32 шу дузаш хиларца, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІР кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«ГалгІайчен кердача исторе лоархІаме даькъа хинна

дІаэттар Магас хьакхоллар. ДІадахача шерашка из шахьар политически, административни, юкьарлон оагІонашка диллача, чоагІенна дІаэттай», - аьлар Макшарипа Махьмуд-Іаьлас цу лоархІамеча хьалах дувцаш.

Цо аьлар, ше нахаца къамаьл деш, шахьара хозача белгалонах - 100 метр лакха йолча Барта Палах. Цунца белгалбоа-

лаш ба къаман барт, йохаргІоацаш йола культура хьакхоллара бувзам, вай къаман хургдолчунга кхачар.

Махьмуд-Іаьлас белгалдир, массайолча оагІорахьа республикан столица дегІайоагІаш хилар; Магасе, мах бола культура, ГалгІайчен исторически тІехьале йовза ухаш бола Россе регионашка бахархой тІакхеташ хилар.

«Магас, Іадаташи паргІатон езараш тІахьехаш йола моттиг я. Баркал оал аз массанена, столица дегІайоалаяра шийгара даькъа юкье мел дихьарашта. Магас-Шахьар дІахо а тоалуш, хозлуш хилар лов, цун бахархой могашал, аьттув, барт болаш бахалба.

Дала аьттув боаккхалбавай!» - аьлар ГІР Кулгалхочо, ше ловца боаккхаш.

«Сердало» кепайоазон Ціено ТАССаца барт бир

Султиганаякъан Йоакъап

«Сердало» яхача кепайоазон Ціено барт бир «Россе хоамий телеграфни агентствон (ИТАР-ТАСС) ФГУПаца, бувзам лелабара тІехьа. Из бахьан долаш, хІара дешархочун таро хургья материалаш йовза укх моттиге <https://vrf.tass.ru/>.

«Сердало» - бІаьшерен истори дола газет вай республике хьалхара арадаьнна да, цу тІа го йиш я итташ хоамий материалаш «В.РФ» интернет даькь тІа.

Кулгалхочо Курскенаякъан Хадижата яхачох, из дика таро я, «Сердало» яхача кепайоазон Ціен барт болча коллективо хьабеш бола кхоллама болх дІабахьа.

Биь седкья болча хьаьшацІено хозьергья ГалгІайчен йоккха шахьар

Султиганаякъан Йоакъап

Наьсаре дІаболабир йоккха проект кхоачашьара болх - биь седкья бола, гІулакхера центр а йолаш, хьаьшацІа хьалдар. Из хоам «Сердало» газетага бир ГІР Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Из проект кхоачашье лаьрхІар Инвестицей кхел йолаш. Цига дІадода ахча да юкьера лаьрхІача 1,8 млрд сом. Из духхьал отель хьаль-

яр хинна Іац, из да укх заман гІулакх леладара йола туристически оагІув хьакхоллар», - аьлар мехка Кулгалхочо Келаматанаякъан Махьмуд-Іаьлас.

Из доккха, сийрда, паргІата цІа да. Из хьалдергда Ахкан амфитеатр хиннача моттиге. Цу тайпара, из хьалдаро массайолча оагІорахьара дегІавара йола таронаш а хьакхолларгья.

Керда хьаьший цІа лаьрхІа да 120 сага, гІулакхаш леладара центр, гойтама мотти-

гаш, болх бу моттиг, СПА, ресторан, къаьста йола берий салоама моттиг. Из туристаш, бизнесменаш, тайптайпара говзанчаш, дукхача кхетачений доакъашхой вІашагІтохара ца хилча яргІоацаш я. Цул совгІа, хургья балха моттигаш, из тахан лоархІаме да вай республике.

«Къаьстта терко тІайохийт аз инвесторашца дІахьоча балха. Цу тайпара проекташ - моттигера экономика дегІайоалаяра наькьайоалаш я, цо хьакхолл керда балха мот-

тигаш, йоал яккхара кІийле. Аз тІадиллад из болх лелабеча боахамашта, цхьаккха духьалтувсаш новкьарлонаш а йоацаш, из дош кхоачашдар. Балха тІахьожам лоаттабар чоагІа хила деза: йиллаха, гІишлон дикал, доазув тоадар, транспорт дІакхоачаш хилар - из деррига лаьрхІача беса хила деза», - аьлар Макшарипа Махьмуд-Іаьлас, цу балха лерхІамах дувцаш.

2030 шера хоза, вай заман хьаьшацІа болх бе долалургда.

Маьтсела бутт чакхбоалаш, «Ший низ» яхача проекта доакъашхошта дипломаш лургда

Султиганаякъан Йоакъап

Маьтсела бетта 27-28 деьношка вай республике дІахьоргья «Ший низ» яхача проекта доакъашхошта дипломаш далара хьалхара кхетаче, яхаш дийцар «Сердало» газетага ГІР Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Из вай республикан

лоархІаме да. Цига хургва 400 гаргга хьаьша, цу юкье проект хьакхеллараш, Россе Президентта Административце, «Давхен лорабой» ганза викалаш, иштта ГалгІайчера СВО бейнача бІухой дезал», - аьлар республикан кулгалхочо Келаматанаякъан Махьмуд-Іаьлас.

Белгалду, из проект дІахьош я, 2024 шера денз. Цун керттара маІан-лаьрхІача тІема операце доакъашхошта,

бІухой дезалашта новкьостал дар. Уж йоабу хьалхашка нийслуш йола халонаш тІехьайита, психологически лазарал котбала, дегІацара хьам балар (стресс) дІадаккха, иштта йоабу дезала юкье шоайла терко лоаттае.

2026 шера уж дипломаш лургда ГалгІайчен 10 викала, юкьара хьайицача Российски Федерацие 55 моттиге из проект кхоачашьеш я. ГалгІайче

дІахьош йола кхетаче хьалхара я.

«Хьалха аз ма аллара, цІенда, воІ, воша мохк лорабеш латте; эггара халагІа да цІагІа висачоа. «Ший низ» яха проект цу наха таро луш я халача ханашка шоайла хьаллацара, халонаш тІехьайитара», - аьлар Махьмуд-Іаьлас.

Республикан Іаьдало дІахо а хьаллоацаргья цу тайпара проект.

Магасе дийцар, хлама шозлагла юхакхоллара экономика юкъейоалаярах

Султиганькъан Йоакъап

ГР премьер-министра Сластенин Владимира кулгал деш, боахамашта юкъера кхетаче длайихьар Магасе, юхакъаста нувхаш пайда эцаш лелаяр дувцаш. Из хоам «Сердало» газетага бир мехка Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

Цига дакъа лоацаш хилар из болх лелабеш йола министрствош, къахьегам тоабаш, республикан юргий, шахьарий, кхалений кулгалхой.

«Ер шу Галгалайчен Кулгалхочо хьакхайкадаьд; экологешу да, аьнна. «Экологически таро» яхача къаман проекта чудоагаш, Россе Президента хьаллоацаш длахьош я лоархаме кхетаченаш. Цунца цхьана ТКО лелаяра хаттар тахан а лоархаме латт. Цу дакъ тлара болх дика влашагболла безаш ба», - аьлар ГР премьер-министра, цу балха керттерчох дувцаш.

Из хаттар иштта хоадам болаш дувцара бахьандар, 2030 шерга кхоачаш из болх пайда луш хургболча дакъ тла длатлабакка безаш хилар.

ГР Иалама тароний, экологешу министра декхараш кхоачашдеш волча Баркин-

хой Адама яхачох, из хаттар кхоачашдаро таро лургья юхакъасташ йола нувхаш пайда эцаш лелае, экологешу хьал дикагала де. Иштта лерхаш да, накъашца дувзадена балхаш, кхыйола моттигаш тоаеча даяхийта гишлон юхакъасташ йола

хламаш.

Нувхех пайда эцар, цун боарам нийса лелабар, тайп-тайпарча юхакъастача гирсащца лерттла уж лелаш хилар - уж деррига декхараш дика кхоачашде дезаш да, мехка хлара вахархочо дакъа а лоацаш.

18 миллион ахча хьожадергда, вай мехкара хьунаш меттаоттаяра

Султиганькъан Йоакъап

Моттигерча экологена йокка терко лоаттаеш ба мехка. 2026-ча шера мехкара хьунаш меттаоттаеш бокка болх длабахьа лерх. Из хоам «Сердалога» бир мехкада зарбан болх лелабераша.

«Дикка къахьийгад цу оаглонца укх тлехьарча ше-

рашка. 2019-ча шергара 2025-ча шерга кхаччалца йолча хана къахьегаш, 570 гектар хьу меттаоттаяь. Къаман проектага гюлла къаастадаь хлара сом, пайдан тлехьа дладохийташ, болх бебеза. Цу юкье да керда гаьнаш длайоглар, таханарча ханага хьежжа йола, къаьстта церцара кхерамзлен хьал лорадара тлехьа хьун юкье

члоагала эшаш йола техника, иштта кхьдараш а.

Мехка Президентга гюлла, тахан вайга дикка аьттув ба, хлаьта вай декхар - болх боаггала боараме чакхбаккар», - белгалдир мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас.

«Экологически парглато» яхача къаман проектага гюлла длахьош ба из болх. 18

миллион ахча да хьун хьал меттадоалаш, керда гаьнаш длайогаш, дикагала йола техника Иалашьеш, хьун доазонаш длашардеш, хьунашка цу длайоае мел эша кхоачам кийчбеш дладохийтаргдар. Укх бляьстен хана длахьоргба хьунагала гаьнаш длайогаш бола болх. 35 гектар доазон тла къахьегаргда цу оаглонцарча болхлоша.

Галгалай мехка кхетаче хилар, СВО доакъашхошцеи цар дезалашцеи

Гиздананькъан Ахьмад

«Даьхен лорабой» ганза Паччахьалкхен моттигерча филиале нах тлаэцаш вар Галгалайчен сага бокъонех вола викал Цечой Ибрахим. Из кхетаче влашаггеллаяр ларххлала операце доакъашхошта, цар дезалашта новкъостал де. Цу тайпара бувзам лелабаро таро лу дикагала новкъостал лоаттаде, иштта блухошта хьалхашка нийслуш дола хаттараш кхоачашде.

«Нах тлаэцаш ди долаш, викал волча бахархой духа баькар, шоай хаттараш дахьаш, дукхагича дакъе царна дезар дар вахара оаглонца новкъостал дар. Викало хлара сага хаттар дика техкар, царга массанега ладийлар. Дерригача хаттарех бокъонаша дладеххача тайпара хьехамаш дир, царна Иаьдала малагала аьттонаш лу, ахчаш хьа-

далара бокъонаш хьалхаяьхар. Длахо таха дезаш дола хаттараш йоазонца члоагидир, уж ший тлахьожаме ийцар», - аьлар «Сердало» газетага ГР УПЧ хоамий-аналитически дакъ тла.

Техьа ца тетташ, сиха СВО до-

акъашхой, цар дезалий хьашташ кхоачашдар Цечой Ибрахима керттера лоархаш дола декхар да. «Даьхен лорабой» ганзаца цхьана, болх длабахьаро таро лу уж дикагала кхоачашде, цхьакка хаттар теркал ца деш ца дуташ.

«Даьхен лорабой» ганзо, сага бокъонех волча викала апарато цу тайпара нах тлаэцаш болх каст-каста длахьу, Иаьдала болхлошца; из СВО доакъашхой, ветераний хьашташ кхоачашдара ду.

Жайрахье дарба деш хургва, СВО доакъашхо Аржеваров Адам

Гаьгенаькъан Мартина

Тема операце доакъашхочун Жайрахьарча дарбанче ха яккха аьттув хурголаш, къахьийгар мехка. Ший дегла могошал меттаоттаеш хургава цига Аржеваров Адам.

«Цига дарба де из Ювужавеш лийннараш ба «Даьхен лорабой» яхача ганза Магалабика кхален моттигера болхлой. Тема аренашка лозавав блухо, дарба эш цунна. Жайрахьа кхален дарбанчен кулгалхошца бувзаме баьнна, сиха влаштлехьадаьккхар блухо цига Ювужавар», - дийцар тха газетага цу моттигера.

СВО доакъашхошта гю дарах, моттигерча Иаьдала болхлой белгалбир

Султиганькъан Йоакъап

Наьсарен кхален администратце болхлой совгаташца белгалбир, СВО доакъашхошта новкъостал лоаттадарах. «Сердалога» из хоам цу моттигера бир.

«Тема операце ветераний Ассоциацие кулгалхочо Сакхалананькъан Мусас, Наьсарен кхален администратце болхлошта майдилгаш луш, доккха баркал аьлар. СВО доакъашхошта гю дарах белгалбир Наьсарен кхален кагирхой эскаре Тлабехарах йолча комиссена хьалха латта Мужахой Адам, кхален юртбоахама Гулакхех болча оаглон кулгалхо Исмейлананькъан Адам», - йоах тхога бенача хоам.

Сакхалананькъан Мусас, совгаташ длалуш, белгалдир; уж нах тема операце доакъашхошта, цар дезалашта гю лоаттадара тлехьа дика дакъа лоацаш хиннилга. Белгалде деза, СВО ветераний Ассоциацие блухой, цар дезалий оаглув хьаллоацаш къахьегилга.

Боккха пайда хулаш болх ба из. Даьхе лорае арабаьннаний Гулакхага хьажар тахан лоархамеца декхарех да. Наьсарен кхале цу оаглонцарча балха йоккха терко лоаттаю тахан.

Денал, майрал гойташ йола ха

Тема аренашка вахар хаьда СВО доакъашхо Дзараханакъан Мухьмад дагалаьцар мехка

Газданакъан Ахьмад

Тахан вай мехкашоша тема аренашка гойташ йолча майралах, деналах дукха яз-даьд... Россе тема опреаце юкье дакъя лоацаш болча кьонгий цераш йицъяла йиш яц. Дег тла чоагга глайгга йоссош да тахан сержанта Дзараханакъан Мухьмада истори.

2025-ча шера саккура бетта 15-гга ди боккха бохам бахьаш дера шийца... Запорожски доазон тла тема декхараш кхоачашдеш лаьтгача Мухьмада вахара никъ хадар цу дийнахьа. Ма хала ди дар из массанена!

Влалла а даяргйоаца глайгга Мухьмада гаргарча наьха, новкьостий дегашта яхьаш хилар из. 135-ча тлалатача полка ялхлагча рота кхоалагча батальона хьалха латташ вар вай мехкахо.

Блухошта тешаме новкьост хинна Мухьмад массане лоархаш, цо яхар хьаллоацаш вар. Цун вахара, тема накъбах дувца этгача тахан хьоахаде дукха да... Цаккха а атта накъбаш лехача нахах хиннавац из. Йишача моттиге уллув отта, оаггив хьаллаца кийча вола новкьост вар, тешаме саг волаш хьавоаглар. Иштгача сага уллув хила ловраш дукха хул. Аьннача дош долаш, ший дегг диза денал долаш, яхь яхача деша сий лакха лоаттадеш хинна Мухьмад из мел вовзарашта юкье везаш, сий деш вар. Кхьбарашта масал дола гулакхаш дукха дар цун вахаре.

Из вовзаш хиннараша дувцадох, Даьхен истори дегга боча долаш, нийсача

хлaman тлехьа латташ, деррига довза, тахка ловш хиннав из массахана. «Маггалбик» яхача темах дисар лохаш йолча тоабан юкье волаш, дукха къахьийгар цо бирсака шерашка лира тлом лаьтгача лаьтгара тема истореца лоархлamedараш лохаш. Сийлахь-боккхача Даьймехка тема шерашка де доацаш байнарий цераш гучайоаш, блухошта тийна майдилгаш, иштга кхьдараш лохаш боккха болх лоаттабир.

Россе тема сийлен шахьар йолча Маггалбика аренашка длахьош хинна болх къаьстга лоархлеме, дегга гарга бар вай мехкаочунна. Даьхе лораеш, блехача моастаггчун накъбаш тедаш, вай лаьтгашка лира тохаш из экхавеш лаьтгарий истореца дувзадена мел дола хлама цу зламигача сага боча дар. Тема археологецара бувзам чоагга бар цун. Из болх длахьош, аренаш текхаш ше лелача хана; влалла дага а дацар цунна Даьхен гулакха араваьнна гаьнарча доазон тла ха токхаш хург ма вий аьнна.

Массахана хьалха латта тема Мухьмад кхерам яхача дешо юхавоаккхарех вацар... Бера хана денз, деггаца чоаггьенна латта оамалаш хоалуш яр цун гулакхашка. Го де дезача, оарцагвала везача даиман кийча хиннав из, из вовзаш хиннараша кхетадора, шийгара ийшача хлamanна из фуннагга даь а ураотта хьожаргволга. Бера хана денз ший Даьхе езаш хиннача сага уйлаш, нигат, гулакхаш а ший тайпара хул. Ший хлама чоагга боча долаш хиннав из. Хьамсара бар ший мохк, ший кьам, зламига волча хана денз идда

моттигаш, деша иха никъ, ше кхийна урам.

Цхьаволча сага влалла а теркалдергдоаца хлама зе ховш саг вар Мухьмад. Бера хана денз, зийнаяр цунца из оамал. Вахарца сакъердалуш вар из, дуккха а дикаш кхолла лаьрхла вар. 2011-ча шера лаьрхлар цо, боккхача къахьегаме накъ тла гга баккха. «Дешархо волаш юкье-вера из «Маггалбик» яхача темах дисараш лохача тоабанна. Цу хана гуш дар, Даьхенах дог лаза, деналах визза вог из волга», - дийцар цу тоабан хьалха латгача Дзейтанакъан Беслана. - Тоабан юкье эггара зламатла вар из, массанена ше везавалийта, лархийта ховш вар, хана воккха воаццашехь.

Аз фу ардар аьлча, Мухьмад цхьа ший ханарча берашта тара волаш, бера уйлашца вахаш саг вацар. Моллагга хлама майрра цунна длатладилла, цох тийша дита мегаргдолаш, бокьонца вола кьаман эздий вог вар из. Цу хана гуш дар, хана йоахалца деналах визза вола, яхь йола вог цох хургволга.

Боккхагбараш лархла, царца эздел леладе ховш, ший деглах глалат ца доалийташ, ийшача моттиге кийча волаш саг вар. Оаха цу хана кхетадора, кьаман башха кьонах хинна из длаоттаргволга. Тха тоабан доакъашхо хилар тешал деш долча удостоверенех, боккхача накъ тла валара лорхлеме каьхат хилар цун вахаре. Тема декхарашца дувзадена хламаш Юмадир цо, из болх лелабеш тхона юкье волаш».

2013-ча шера керда налараш хьаеллаелар Мухьмада накъ тла. Рязанерча

лакхерча десантни командни училищен курсант хилар цох. «Маггалбик» яхача темах дисар лохаш хиннача тоабан юкье хиларо дезадалийтар зламигача сага из гулакх.

Даьхен гулакха латта ше кийча волга белгалдеш, хьийцар цо курсанта погонаш. ВДВ дешаш вола саг ший дегга оамалаш дикка тоаяь, чоаггьяь, моллаггча хлaman духьальотта кийча волаш хила веза. Мухьмада дикача оаггарахьа длавозийтар ше цу моттиге. Москверча Щеча майдан тла длахьош хиннача Коталон Параде дакъя лоацаш хилар деналах визза вола вай мехкахо.

Белгалде деза, иштга лоархлемеца кхетаче дакъя лаца цхьа моллагга вола саг ца хоржилга. Цунцара лакха лерхлам гойташ дар, из цу юкьеоттавар. Коталон Ден хетаяьча тема параде енна майдилг чоагга боча яр кьонча курсанта.

Москверча Щеча майдане глolla водаш, духьальэттар цунна «Маггалбик» яхача тоабан юкье ше дладихьа денош; Даьхен гулакха латта кийча ва, аьнна, денна дош; таханара ший декхар... Вахара хлама массахана цхьатарра хилац, влалла дагадоацача хана деррига хувцалуш ха отт.

Иштга хилар цун вахаре а, ший кара хлама доацаш, цхьаццра бахьанех Рязански училищера дешар дита дезаш хилар из, бакьда цу оаггонца ювзаенна йола оамалаш, гулакхаш цун деггаца дикка чоаггденна даьннадар. Галггай мехка цлакхьяча Кьилбаседа Кавказа доаггара-энергетически колледже дийшар цо. Тока оаггонцарча болхлочун декхараш дикка Юмадаь волаш, длахо къахьегга кийчлуш вар Мухьмад. Бакьда 2022-ча шера Россе тема операци хьакхайкаяро хийцар нигат, уйла. Эггара хьалха болхарашца Украине кхьяьчар из.

2022-ча шера денз, халагга лоархаш йолча Запорожски моттиге лаьттар из тема декхараш токхаш. 2023-ча шера саккура бетта мина ийккха дикка лозавир Мухьмад. Иштга човхам хиннача моллаггча сага кулгаш Юхец аьле хегалу, бакьда Мухьмада доаггаш-м хиланзар из. Длахо къахьегаш длаваха лаьрхла вар из. «Турпалий ха» яхача проекте дакъя лоацаш, каьхаташ чуделар цо.

Россе Президента Путин Владимира СВО доакъашхошта лаьрхла йоаржяьча программан дешар чакхдаьккха, эггара хьалхарчарца проекте хьахержар из. 2024-ча шера ший дегга могашал меттайоалаеш ха яьккха, тема операци мотти-

ге юхакхьяьчар из. Цо кулгал деш йола 135-гга полка батальон эггара халагга дола декхараш кхоачашдеча доазон тла латташ яр.

Хьалхалаттараша теркалдир, моллагга декхар тлехдика кхоачашде хьожаш вола тешаме блухо из волга. Ший гулакх боаггача боараме токхаш латта Мухьмад, Денала Орден луш, белгалвир. Цкья йоккха чов еш лозавьчул тлехьягга, меттавена тема аренашка длахо декхараш кхоачашде из оттаро хьахьокхар из Даьхен гулакха латта, цун хлама лораде кийча вола кьонах волга. «Поджигатель» яха позывной йолаш вар Мухьмад тема аренашка. 2025-ча шера наджгоанцхой бетта геттара хала дола декхар глалдиллар вай мехкаочунна. Из кавказски доттаггал яха хлама цу моча моттигашка къаьстга накьадоалаш, белгала хул.

Мухьмада уллув гга боаккхаш вар «Француз» яха позывной йола черсе Кахов Беслан. Мухьмада батальона хьалхашка оттадаь декхараш диза кхоачашдир. Из чоагга лоархлеме декхар хиларах, боаггача боараме кхоачашдарах орден яла оттавир Мухьмад, цун новкьост Беслан. Кахов Беслана эггара хьалха луш яр орден, хлаьта вай мехкахо шозлагга оттавир Денала Орден яла.

Цхьан шера ши орден ялар яхар дикка къахьегам шийна тлехьа бола хлама да! Эггара халагга тема аренашка лоархлеча доазон тла латташ вар «Поджигатель». Мухьмада вахаре тлехьара саккура бутт хилар цу шера беначох...

«2025-ча шера саккура бетта 15-ча дийнахьа Еригача Россе тохкама, краеведчески, проектни «Даьхе» яхача дешархой балхий яхий моттигера блал чакхбаккха кийчлуш дар тхо, - дувц Дзейтанакъан Беслана. - Цу дийнахьа хоза хоам бера Маггалбике - «Тема истори. Лаьрххла йола тема операци» яхача оаггонца хьалхара моттиг яьккхар СВО доакъашхоцун Дзараханакъан Вахий Мухьмада хетаьбача балхо. Цох язбаь хиннача балха лакха мах оттабир кхе-

лахоша.

Цу дийнахьа, ах бийса яннача хана дог дохадеш, деррига хувцаш бола хала хоам бера Дзараханакъган дезале. Арганара тїема декхар кхоачашдеча накъ тїа вахар хьдар Мухьмада...». Ла ма могга хала хїама дар из Мухьмад вовзаш мел хиннарашта, дерригача къаман, мехка! Бера хана денз, ший Даьхе дена боча йолаш, дегїаца денал, майрал, яхь йола кьонгаш мах баь варгвоаца дикан маьхе ба.

Иштгачарех вар Мухьмад! Цаккха а вицлургвоаца турпал ва из тахан ший мехка. Тїемах дисар лохаш йолча тоабан доакъашхоша цун сурташ, иштга кхийоло хїамаш, гетгара еза йолаш, лораю. Из дешаш хиннача Кьилбаседа Кавказа доагора-энергетически колледже а хозача дешаца хьоахаву из.

Цунна хетаяь «Денала Парта» я цига хьаййлла. Дуккхача студенташта довзаш да мехкаочун, шоаш санна сийрдача, беркате-ча накъьага кхача гийртгача зїамигача сага истори. Цун йоагїаш хинна Денала Орден цїагїарча наха хьаййцар. «Бакъда цьаькхача цьа хїама да тха сатем боабай, - йоах Беслана. - Мухьмада хьаяла езаш хинна цьаькхача орден хїанз а хьаяланза я цун гаргарча наха. «Магїалбик» яхача тїемах дисар лохаш йолча тоабан доакъашхой, Кьилбаседа Кавказа доагора-энергетически колледже болхлой из гїулакх тїада хьа лаьрхїа ба 135-ча полка 19-ча дивизен хьалхалаттарашта. Из хїама хїла деззача тайпара хьаотгаде дезаш да.

Дийна волча хана цун яла оттаяь орден даьга, наьнага хьакхача еза ма хулла сїахагїа. Колледже студенташта дукха дийцад эзде-лах, деналах визза вої хиннача цун вахара, тїема накъьах. Дикача сага цїи-м дїайовц, цун вахара никъ хьадача а. Мухьмад санна бола кьонгаш шортга хїлба вай къаман юкье!

Доккхача дикашка кхача гїерташ къахьийгарех вар из. Цо цаккха а лїйхадацар атга накъьаш, цун дог ший Даьхенца хетта дар, цунцарча безамах дїиза дар денош. Селїй, Черсїй, Хїириї мехкашкара цунца цьаьна тїема аренашка лїйнача бїухоша дукха дувц цох даькхача дикача гїулакхех. Нах безаш, ше везїйта ховш, аьннача дош долаш, яхь яхар фуд кхетадеш саг вар из. Массане вахар а хада дезаш да, Дала йїлла ха кхоачаелча, бакъда эггара лорхїамедар да шїйна тїехьа дика цїи йїтар, наха зуламе воацаш вахар.

Бера хана денз, Мухьмад вовзаш, цунца кхоачарле лелаш хиннараша дувц тахан, из мел кїаьда дог долаш саг вар. Ше лїйна, кхийна моттигаш чїоагїа боча яр цун, ма дарра аьлча, Даьхен визза вої вар-кх! Ишкочерча хьехар-

хоша, колледже хьехаш хиннараша дукха дикаш дийцар цох. По де дезача кийча волаш вар зїамига волча хана денз, къахетаме, цьа тамашїйна хоза оамалаш йолаш хьалкхийра из. Вахаре дагадоаца хана ха отг турпалал гойта дезаш...

Турпал волаш малхавалац саг, хала ха этгача хана дїахьокха дезаш хул из деррига. Тешаме новкьост хїла, цїагїарча наха хьамсарагїа вола вої хїла, Даьхен сїй лораде ховш ваьхар Мухьмад. Лоаца хїлар вахара никъ, гетгара а лоаца...

Бакъда тахан кхийнарашта, кхоана ураоттаргбарашта масал эца дуккха дикаш шїйна тїехьа дїта дїавахар из. Иштгача сагах дукха хул дувца, дагадоха, массахана хьехаве а безам хул. Дикача кьонгїй мах баь варгвац! Тхьоврарча хана денз, денал дола кьонгаш беций Даьхен хїама хьаллоацаш, лорадеш лаьттараш? Цар цїерашта юкье йїзза моттиг дїалаьца дїаьтгаї Дзараханакъган Мухьмада цїи а. Цьан хана, цун велар хиннача колледже уйча цун цїера хетаяь Денала Парта латт, сатем эттаб...

Дуккхача хїаман уйла яйташ бола сатем. Уйча хьалцуллача улга тїара хьаьхеж доккхача дикашка кхача гїерташ, вахар дезаш хинна цун бїаргаш. «Магїалбик» яхача тїемах дисар лохача берїй тоабан юкье из цаккха а вицлургвац, эггара хїнар долашагїа хинна болхло дїакъаьста бисар уж. Дега хала да ер мугїараш язде...

Вахара никъ хьадача дикача сагах дувца атга хїлац, деррига хьадагаухаш. Духьальотг цун безаме къамал, беркате оамалаш, велакъажар... Дагабоахк чїоагїа иштга дика вої къаьста бисараш. Хала хул цу дешага дїалама, из вовзаш, везаш хиннараш дукха хїлча, гетгара а хала хул.

Кьонача тїехьен, кхувш латгача дешархошта массахана хьалхадаха деза вай; Даьхен гїулакха латгаш хиннача кьонгїй цїераш йовза еза, яхаш. Вахара никъ гетгара кьона волаш хьадабале а, кхоачашде кхийнараш дукха да цу зїамигача сага. Кьоначал, денал цїїйца долаш яьккхар цо шїй ха, дуккхача наьха дегашта боккха бохам хулаш ди хїлар из къаьстача денах.

Мухьмада, дувцилга а доацаш, дукха безар шїй мохк, шїй нах, шїй бера ха дїаяха моттигаш. Цун уйла, нїгат довзїйташ да из деррига! Цьаьвола саг къамал дувца волалушшехь, кхетадеш хул из фу оамал йолаш ва.

Мухьмадах массане а кїаьда оамал йолаш, дог цїена, безаме саг ва оалар. Цьаь ираз да-кх ше везїйта ховш вахар а. Хїаранена карагїдоалаш хїама дац из а... Турпала никъ хьадабале а, цун цїи вай дегашта массахана боча хургьа!

Гїалгїай мехка лаьрхїа накъабайхар, эскаре амал де болхараш

Гїазданаькьан Ахьмад

Гїалгїайчен республикан нах гуллуча моттиге лаьрхїа йола кхетаче хїлар, Российски Федерацие Герзашцарча Низий мугїарашка амал де болхача нахаца. Уж хьаллаца баькхар Наьсарен кхален культуран Цїен, иштга Пхїилекьонгїй-Юртгарча культуран Цїен кхоллама тоабаш.

«Накъабоахача дешашца

кагирхошта ловцаш даьхар цига хиннача хьаьшаша, цар иштга белгалдир тїема декхара лерхїам боккха хїлар.

Гулбеннарашта юкье вар салтий даьї Комитета кулгалхо Пхїиленаькьан Адам бїухой бокьо лораяра Комитета кулгалхо Могушка-наькьан Радимхан, иштга бїухой-афганций Комитета кулгалхочун гїонча Гуцаранаькьан Ювназ. Цига уж накъабоахаш бар кагирхой гаргара нах», - аьлар «Сердало» газетага из кхетаче дїахьош

хиннараша.

Цу ден ашарїй программа кийчїйр культуран Цїен болхлоша. Шоай ашарїй программа гойтар Янарсанаькьан Лейлас, Гїалгїайчен цїихезача артиста Барханой Заьлмахас. Иштга цу цїайна яь кийчо гойтар Пхїиленаькьан Тамїлас, звукооператора Саганаькьан Руслана.

Лаьрхїа накъабахара кхетаче дїахьош, халхара юкьебаьлар доакъашхой, кхетачен хьаьшїй, цар гойтар къаман Іадатїй цьхоагїо, тешам.

СВО бїухой оагїув хьаллоацаш ба Ингуштата доакъашхой

Гїазданаькьан Ахьмад

Тїема операце моттигашка латгача бїухой оагїув хьаллоацаш болам боаржабир Ингуштата доакъашхоша.

Республикерча Къаман фронта оагїонга гїолла техкар цар эггара чїоагїарла таха-

нарча дийнахьа тїема аренашка леларашта эшар фуд. «Хаттам хувцабаларга, бїаьстан денош хьаоттарга хьежжа, эггара чїоагїарла тахан бїухошта эш хьулабара цхаралаш. Деррига кийча да. Укх деношка Іокхоачаргья уж хїамаш СВО моттиге», - дийцар «Сердалога» мехкарча Къаман фронт.

Ингуштата доакъашхой котало йоаккхача гїулакха юкье дакьа лаца ловш, Даьхе лораш латтарашта дезар, эшар Іалашде ловш ба.

Кхерамзлен хьал лорадара тїехьа гетгара чїоагїа эшаш да тїема аренашка моастагїчо зувргоацаш бїухоша леладу цхаралаш.

Магасе хьежар ловзарий клубашка, кхувш боагIарий оамалашка

Султиганаькъан Йоакъап

Кхувш боагIарий Гулакхех, цар бокъонех йолча кхело, Магасе гIолла йолча МВД ПДН отдела инспекторца дIабихьар ловзарий клубашка хьажара хьехам болх, яхаш, дийцар, «Сердало» газетага мэре.

«Из болх дIахьош ба кхувш боагIарашта тIахьожам лоттабара хьал тоадара, цар бокъонаш лораяра.

Массехк шахьар тIарча ловзарий клубашкара хьалаш техкар. Къаьстта Гуйрийна, сайрийна бераш ишколе е кхьча дешара моттигашка хила дешача хана, дIахьош долча цар Гулакхашта терко тIаяхийтар», - аьлар хоамо.

Рейдаш дIахьош гучаьлар кхоь дешархо – дешар юкьахдугатараш. Цар даьшца хьехам болх дIабихьар.

Иштта цу моттига кулгалхошта хьалхадаьккхар, дешархой ишколашка е кхьча дешара моттигашка хила безача хана, уж клубашка багIа йиш йоацилг.

Цхьацца кхоачам-боацараш бахьан долаш, судо бехктокхаме озаргва йоал йоаха инспектор

Султиганаькъан Йоакъап

Йоалацарча балха инспектор хинна мехкахо судага гIолла бехктокхаме озаргва. Из хоам «Сердалога» бир Гаьдала болхлоша.

«Тохкама оагIон болхлоша белгалдечох, 2021-ча шера тушола бетта Наьсарерча цхьан моттигацара болх чакхбоаккхаш, федеральни оагIонцара бокъонаш толхаеш гIалатло нийсьялийтай цо. Тешал дергдола нах боацаш, видеога гIолла дIа ца яздеш, чакхдаьккхад цо гIулакх, хIаьта каьхаташ тIа из болх шин сага баргагуш чакхбаьккхаб, ше аьннар оттадаьд царна хьалхара ше кулг яздаь», - дийцар мехкарча прокуратуре.

Бокъо йоацача тайпара оттадаь из каьхат бахьан долаш, мехкарча Россе ФНС соцам баьб, юридически оагIон пачаьхалхен реестра юкьера цу хIаман да дIаваккха, аьнна. Коммерчески моттига бокъонаш толхаеш хилар из.

Магасерча кхален суде тохкаш латт из гIулакх.

Халача хьале эттача Селий мехкарча наха, 1 млн сом ахча дахьийтар Санкт-Петербургерча гIалгIаша

Курскенаькъан ИбрахИм

Санкт-Петербургерча «Дагестан» яхача культуран оагIонцарча моттиге вIашагIкхийтта хилар вай къаман нах, СЗФО Селий къаман республикера массазара викалаш. Хий чухьадарах халача хьале эттача наьха оагIув хьалло-

цаш, ахча гулдир вай къаман наха.

ГIалгIай викалашкара, вайца тхьоврача хана денз вошал долаш хьадоагIача селийкъаманна, 1 миллион сом ахча делар. Ахча дIаденнараш бар СЗФО ГIалгIайчен массазара викал Овшанаькъан Муслим, «Зикр» яхача оагIон кул-

гал ду Хазанаькъан Мухьмад. Селий къаман массазарча викала Гасанов Гасана, культуран оагIонцарча моттиге имам волча Темирбулатов Казим-хьажас доккха баркал аьлар тахан гIо деш уллув эттача гIалгIай къаманна. Цхьана ламаз даь, дулаш дир цар Давлагара шоай хьал аттачыхьа даккхар дехаш. Гулъяь

хIамаш, ахча халача хьале эттача нахага дIакхоачадергда. Кхетачен доакъашхоша белгалдир, нах дIахо а гIо лоаттаде кийча болга.

Ишттача Гулакхо хьагойт, моллагIа хало тIаеача Кавказе дахаш дола къамаш вIаший тIаотташ, шоайла вошал леладеш, тхьовра денз хьабоагIа бувзам лорабеш долга.

Запапхой гIулакхага хьожаш ба ОСФР

Гаьгенаькъан Марина

Шоай балха тIа, цIаьхха, хиннача хатарах запапхой хулаш лозаьача мехкарча шин вахархочоа кердача машиний дIоагIаш дIаделар РФ мехкарча Пенсионни Ганза оагIон болхлоша.

«Lada» яха машинаш, запапхой болча цу наьха дегIа хьалага хьежжа хувцаш, кулг теа я. Болх беча моттиге хиннача хатарах лозаьача наьха оагIув хьаллоацаш, царна гIо деш гIулакх да из. ВорхI шера уж маши-

наш лелае аьттув хургба цу наьха. Цул тIехьагIа, керда машин хьаьца бокъо йолаш ба, кIалха хиннар а цунга юсаш я», - йоах тхога бенача хоамо.

Мехкарча ОСФР зарбан болх лелабераша белгалдечох, машин лелаеача юкьа цар доадаьча доагIорах дола ахча нийсса ах меттаоттадгергда царна, иштта ОСАГО полиса мах а 50%-га кхоачаш ба. Цул совгIа, СФР оагIон маьхах цкъа шоай машин дикка кулг тохийташ тоае а аьттув ба цар.

«Балха тIа запапхой хин-

нача, лораша дегIа хьал белгалдеш каьхат деннача наха йоагIаш я уж машинаш. Лорий-вахара оагIонцарча (МСЭ)

экспертизага гIолла дIахьош болх ба из», - дийцар тхога мехкарча СФР оагIонна кулгал деча Йовлой Зубейра.

24 гIишлон тIа кьахьегаргдола нах хоржаш ба мехка

Султиганаькъан Йоакъап

24 гIишло хьальгьеш, дикка тоаеш болх дIахьоргбола цу оагIонцара моттигаш къоастаеш, яхьаш я мехка кхайкаья. Из хоам «Сердалога» бир гIишлон балхех йолча министерствера.

«Къаман проекташка гIола 27 гIишлон балхаш чакхдоахаргдарашца чIоагIо оттае

езаш ба министерстве. Таханарча дийнахьа царех 24 гIишлон гIулакхех мехкарча Госзаказа Комитете дехар чуденнад, электронни оагIонца яхьаш кхайкаьяй», - дийцар тха газетага.

18 гIишлох чIоагIо оттаяьй, 6 гIишлонцара болх кулг язде дезаш ба, юхейсача 3 гIишлон болх чакхбаккха кийчо еш ба.

Эггара лоархIамегIа йола моттиг – дукха ца говш хьальгье йолае еза, из я краеведенех

йола республикански музей. Иштта боккха болх дIахьош тоаергья Магасера «Фаьлг» яха №1 йола берий беш, МагIалбикера №2 «БIь» яха берий беш, ГIажарий-Юртара «Селалад» яха ясли-беш, ЖIайрахьара «Золушка» яха берий беш.

ГIишлош хьальгьеш болх дIаболабергба укх деношка Пхьилекьонгий-Юрта, ГIажарий-Юрта, Галашка, МагIалбике. Иштта

МагIалбикера Чахкенаькъан Саида цIерах йола №1 гимнази тоаеш болх дIахьоргба.

Хин турбаш хувцаргья Заьзакьонгий-Юрта, Южне, Махьмад-Хи тIа, Аьккхий-Юрта, Юкьерча Ачалкхе, Дола-Коа, Инаркъе.

Укх шера массехк къаман проектага гIолла вай мехка 37 гIишло хьальгьеш, тоаеш болх дIахьоргба, цу гIулакха къоастадаь ахча – 6,4 млрд сом.

Къаман фронт Селий мехка хІамаш яхьийтар

ГІазданаькъан Ахьмад

Мехкарча Къаман фронт хІамаш яхьийтар хий чухьийдда геттара халача хьале эттача Селий мехкарча наха. Регионерча унахцІенон профсоюз болхлоша, бизнесмена Хаматхана-наькъан Іалихана гІо дарах хало тІаенача наха хий дІаоза эшаш дола генератораш, помпаш ийцар.

«Иштта цу хІамашта юкье яр метта поартал, кхача, вай республикерча «Россе тІема моттигашкара ветеранаш» яхача оагІон доакъашхоша Іалашьяь вахаре хІара дийнахьа эшаш йола хІамаш; кегаденача хІамай гувнаш дІахьа доаш, эшаш дола гІирсаш. Махачкалерча МЧС складе Іодахьийтад из деррига», – дийцар «Сердалога» Къаман фронта исполкома кулгалхо волча Танкенаькъан Башира.

ЦІаьхьа, эттача хатаро цу наьха деррига вахар кегадаьд, геттара воча хьале эттад дог деха дола адам. ХІаьта а вайна гу тахан деналца, ца боха гІерташ уж цу хатара духьальэтта. Вай декхар да царна уллув хилар, царга ма могга хьажар.

Царна яхьийта хІамаш гульеш ба мехка. Геттара чІоагІа цига эшараш – хий хьаоза мотопомпаш, ток лоаттае генератораш, иштта мала хий. Вай лоалахой хинна Іац, бІаьшерашкара денз вІаший вошал леладеш, хьадоагІаш дола ши къам да вай.

Цунга хьежжа, моллагІа хало кхача гІо де, уллув отта кийча да вай.

Турпалаш вайна юкье бах

Іаьржа хий дена, халача хьале болча селашта новкъостал де бахаб вай мехкахой

Гаьгенаькъан Марина

Ерригача Россе студенчески корпуса гІо деш бараш тахан, шоай низ дІа ма кхоачча, новкъостал де хьожаш ба халача хьале эттача наха. Шолжа-Шахьарерча МЧС колледже дешаш ба наьха гІайгІа шоай лоархІаш бола уж кагий нах. Іаьржа хий дарах халача хьале эттача селашта новкъостал де бахаб уж Махачкале.

Лоалахарча мехка бахача, вайца вошал леладеча нахага хало кхачар вай дегашта бохам беш хІама да. Доккха хатар да тахан цу мехка эттар. ДІабахача бетта 31-ча дийнахьа денз, халача хьале эттарашта гІо де хІамаш йохьийташ болх дІаболабаьб мехка.

Къахетамах дizza дог долча нахага хІама кхоачаргдац, оалаш да вайна юкье. ВІалла а дагадоацача хана, иштта доккха хатар оттар дог дохаш, ла хала долаш хІама да. Дукха адам да цІенах, шоаш мел Іодаьча хІамах даьнна, эрий ара дисар... Селий мехкарча массехк кхале хий айденача хана, уйла ца еш цига оарцагІбаха кийчо йир МЧС колледжа хьехархоша Галай Асхьаба, Батайнаькъан Рашида, иштта студенташа Мерешканаькъан Алима, Йов-

лой Ислама.

КІира совгІа ха я МЧС болхлошта хий машинашца дІачуозаш дІакхяхьа, йиса хІамаш кІалхарьяха, кхерам боацача моттиге нах дІакхувла новкъостал деш уж лела. Тоабанна кулгал деча Галай Асхьаба белгалдечох, болх дІакхяхьа эггара халагІа да хий вІалла дІадаханза латтача кхалешка. ХІара цІа, моттиг цу доккхача хатарах кІалхарьякхалца цІабахка лаьрхІа бац вай мехкара Даьла духьа гІо деш бараш.

Бокъонца бола турпалаш шоай цІи дІахазийта гІерташ хилац, цхьаккха халонах ца кхераш, шоай гІулакх кхоачашдеш хул уж; ди-бийса ца къовсаш. Цхьаннена а хац из чоалхане болх маца йистебаргба, бакъда вай мехкахой цхьа бахьан из гІулакх меттаотталца къахьегаргдолаш ба цига.

Мах баь, хам баь варгвоацаш да кІалбисарашта гІо де оттар, хьайна могадох дог дехача наьха оагІув хьаллацар. Ма дарра дувца велча, дог дохадеш хало я цу нахага кхачар. Дуккхача шерашка къахьегаш, шоаш тоадаь боахамаш, ковнаш хиво Іокхухьаш, белхаш тІехьахьежаш латнах. Эттача хатарах унзардаьнна миска хьайбаш корзагІдаьнна, кхераденна кхест. Хин юкьера уж арадо-

ахаш, лел дог деха адам.

Царна уллув латтаргба вай мехкахой, цар гІайгІа шоай лоархІаш, царгарча хьалах дог лазаш. Селий къам массахана вай къа-

ман гарга, хьамсара хиннад, вайца вошал дола нах ба уж, цудухьа тахан царна санна хала долаш тІаийцад из хатар вай а.

Накъашкара хатараш, 10%-га кхоачаш, дукхагIа хиннад, цу лостамагIа къахъега лаьрхIа ба мехка

Султиганакъан Йоакъап

Цъацца мехкарча гIулакхех дувцаш йола аргIанара йоаце езткълагIа кхетаче дIахьош хилар Парламенте. Из хоам «Сердалога» бир МВД. «Эггара чIоагIагIа терко тIаяхийтар прокурора лоткъамий оагIонна. Массехк йоалацарча бокъонах дийцар депутататаша: машинашцара йоал, ИП лаьрхIа патент, ловзарий бизнес», - йоах Iаьдалгара бенача хоама тIа.

Мехкарча чухьарча гIулакхех йолча министерствон хьалха латтача Котов Владимира йийшар уж деррига хаттараш чулоацаш йола доклад. Цъацца бокъонаш лорацаярца, иштта машинашца, гIаш леларий кхерамзлен хьал лорадарца дувзадена даркъамаьл. «3,5%-га кхоачаш айденнад зуламаш.

Геттара докхий зуламаш 14,5%-га кхоачаш лохденнад, бакъда докхийдараш 9%-га кхоачаш айденнад. 40%-га кхоачаш да юкъара хьал. Экономически оагIонцара зуламаш тахан 28%-га кхоачаш айденнад, кхааш ийдар-43%. Миллиард сом ахчага кхоачаш да хинна зе. Наркотикаш йоаржар тахан 12%-га кхоачаш айденнад, 23 кийла совгIа дола «дохъаж» да тахан Iаьдало хьадаьккхар», - йоах тхога бенача хоамо. Накъашка нийслуш дола хатараш а 10%-га кхоачаш урагIадахад.

Мехкарча Парламента депутататаш, МВД болхлой, иштта кхийолча моттигашкара къахъегамхой этта хьал меттадоаладара тIехьа дикка къахъега лаьрхIа ба.

Бахархой дIа-хьа кхувлаш йолча машиний хьал тохкаш хилар Магасера полици

Султиганакъан Йоакъап

МВД.

Нах дIа-хьа кхувлаш лелача машиний хьал тахка арабьлар Магасерча полице болхлой. Из хоам «Сердалога» бир

«Накъашкара хьал, нах дIа-хьа кхувлар мишта латт тохкаш рейд дIайихьар Магасе ОГИБДД, РострансIахьожоама

болхлоша», - йоах тхога бенача хоамо.

Нах дIа-хьа кхувларий машиний каьхаташ лертIа дий, машина чухьнахьара хьал миштад тохкаш хилар шахьаре. 20

совгIа машин соцайир болхлоша.

Машин лоаллаш багIарашта накъашкара бокъонаш лораяр лоархIаме долга белгалдеш дола каьхаташ дIадийкьар.

Маьтсела бетта 8-ча денга кхаччалца, накъашкара кхерамзлен хьал лораду бутт хургба

Султиганакъан Йоакъап

мехка. Из хоам «Сердалога» бера Iаьдала болхлошкара.

Бекарга бетта 8-ча денгара маьтсела бетта 8-ча денга кхаччалца, накъашкара кхерамзлен хьал лорадарах бола «Бутт» дIахьош хургба вай

«Из болх дIабахьара кертера декхар накъашкара хатараш лаьгIарца, кхерамзлен хьал лорадарца дувзадена

на да», - белгалдир моттигерча МВД. Накъашкара бокъонаш машинашца лелараша, иштта гIаш арабьннараша лоархIаргIолаш, къахъегаш ба ГИБДД болхлой. Боккха болх ба цар вай накъашкара дIабахьа

лерхIар.

Дийнахьа, ара боад эттача къаьстга чIоагIа фийла хила беза накъашкара лелараш. Вай массане теркалде, лархIа дезаш хIама да накъашкара бокъонаш лораяр.

Мехка лорхIаме никъ тоабеш, болх дIаболабаьб

Султиганакъан Йоакъап

Асфалт Iоубулаш, 2 000 метр совгIа дIоахал дола тротуар буллаш къахъегаш ба цига.

«Эккажкъонгий-Юрт - Дошлакхий-Юрт» яха 8 000 метрага кхоача никъ тобеш болх дIаболабаьб мехка. «Сердалога» из хоам бир мехкадаь зарбан болх лелабераша.

Керда лампаш егIа, накъашкара бокъонаш белгалъеш йола гIармаш оттаяь, хин

дIааха турбаш яька, остановкаш яь, хувцамаш дергда цига. Наха, машинашта йоккха паргIато еш гIулакх хургда цох, беррига болх чакхбаьлча. Эккажкъонгий-Юрта, Дошлакхий-Юрта бахача

наха дикка атто ергья цу беркатеча хувцамаша.

Ер шу чакхдоалаш йистебаккха лерхI беррига болх, бакъда йиллача ханал хьалхагIа а кийча хила мегаш я уж моттигаш.

«Накъашкара хьал тоадар лоархIамеча гIулакхех да. Укх бетта накъий контрактаци чакхьаргья, Минавтодора ший болх дIаболабергба. 60 км кхоачаш бола итт никъ ба укх шера тоабе лерхIараш. Россе Президента чIоагIонца йоаржаяьча вахарера моттигаш тоаярах йолча къаман проекта гIолла дIахьош ба из болх», - белгалдир вай Мехкадас Келаматанакъан Махьмуд Iаьлас.

Цу накъа хьал меттадоаладеш да «ГIалгIай Республикара машиний накъаш тоадар» яхача паччахьалкхен программага гIолла.

Ерригача Россе донорски болам хьаллаьцар ИнГУ ВУЦ курсанташа, эпсараша

Газданаькъан Ахьмад

ПалгIай паччахьалкхен университета Тема гIулакх Юмадеча оагIон эпсараша, курсанташ ерригача Россе дIахьош бола «Донор хилара низ цхьоагIонца ба. ДIаязле – гIо де» яха болам хьаллаьцар. Кхоана Даьхе лорае отта безараш ций дIачуденна Iанзар, тIехка тIум дIачутелача Федеральни моттиге дIаязбелар уж.

«ВУЦ доакъашхошта юкье дикка хьаллаьцар из болам. Цхьабараш эггара хьалха баьккабар ций дIачудала, хIаьта цхьабараша из гIулакх хьаллоаца дукха ха яр. ДIахойодача хана кхы а шерагIа йоаржае лерхI мехка ций, тIехка тIум дIачутеланах тIахьехаш йола кхетаченаш. Белгалде деза, хала лараш токхаш болча унахошта цох доккха новкъостал хуллгIа», - дийцар «Сердалога» ИнГУ зарбан болх лелабераша.

Тема гIирс бувхаш болча кьонабрашта чIоагIа лоархIае хийтар из гIулакх хьаллаьцар, доаржадар. ВУЦ курсанташа белгалдир, моллагIча тема гIулакх дIахьош волча сага декхар из долга. Цу боламо хьагойтар, вай кьаман нах вIаший гIо де, дика гIулакх доаржаде кийча болга.

Берий могашал меттаоттаеш йолча моттига лаьрхIа, гIишло хьалъе кийчлуш ба мехка

Султиганаькъан Йоакъап

Эбарга-Юрта берий могашал меттаоттаеш йола керда гIишло хьалъе лерхIаш ба мехка. Из хоам «Сердалога» бир мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Из проект дIахьекхаяр РФ вице-премьер йолча Голикова Татьянайга. Белгалде деза, тахан вай мехка болх беш йола моттиг 50 бера лаьрхIа мара йоацилга, хIаьта цига ха яккха езаш дараш 300-350 совгIа бер да. Эггара хьалхарча аргIанца гIо ду геттара чIоагIа могаш доаьча берашта, бакьда беррига унахой тIаьца, боагIача боараме царга хьажа тахан аьттув балац. Из гIулакх меттадоаладе деза!» - аьлар вай мехкадаь Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас цу оагIонца дувзаденна кхоачамбоацарех дувцаш. 1,5 млрд сом ахча да цу проекто дIалоацар. Федеральни моттиге дIадахийтад кьхаташ, цар токхам бергболаш.

Республикан кулгалхоша сатувс федеральни оагIонцара ахча 2026-ча шера хьаьхачарга, иштта хилча, болх 2027-ча шера дIаболабе йиш хургьяр. Вай Мехкадаь белгалдечох, боагIача боараме тоаяь йоккха моттиг хургья из. ДегIа маьженашца, неврологически, ментальни лараш дола дукха бераш тIаьца, боагIача боараме царга хьажа йиш хургья цу чу. ЛФК залаш, логопедий, дефектологий, психологий кабинеташ, тайп-тайпара блокаш хургья цига, шоай ноаношца паргIатта ха йоаккхаш, дегIа могашал меттаоттае аьттув хургьба берий. «Техан чIоагIа чоалхане латт из гIулакх: моттигаш таьц, аргIа хьаьхачарга хьаьхаш латтараш хIара денна дукхагIа ба, дезалаш шоай халонашца цхьаь бус», - белгалдир Мехкадаь.

Иштта цу проекта юкье да метта дадаш, вордингаш чу дагIаш долча берашта дарба де эшаш дар хилийтар, сенсорни моттигаш, геттара хала ДЦП долча берашта, генетически, аутистически лоархIаш дола лараш дарашта лаьрхIа кабинеташ хургья. Из проект чакхьакхар чIоагIа лоархIае да вай мехкарча дуккхача дезалашта, хам баь, мах баь варгвоаца доккха дика да из.

Балха начIали саг ший моттиге хилари

ПалгIайчен неонатологаша кIалхардоах зIамигача унахой вахар

Султиганаькъан Йоакъап

Ден, бус тIера кIай халат Иоца доаккхаш, болх беш болча лорех, даим дувца дезар аьнна хет. Уж ба наьха могашал, цар вахар лорадеш латтараш.

Техан, «Сердало» газета хаттарашта жоп луш я ший гIулакх дика довзаш йола говзанча, лор-неонатолог Элтемаранаькъан Мухьмад-Мирзий Зура, берий лора балха Республикански клинически перинатальни центра кертттерча лора гIонча.

- Зура, мишта дагадехар хьона лор хила, цу лоархIамеча гIулакха хьай вахар хетаде?

- Се бархIагIа классе ягIача хана, сона ховш дар сайх лор хургйолга. Со укх балха тIа йоалайир наха новкъостал де безам болаш хиларо. Наьха бала дIаьца йиш хилар, вахар кIалхардаккхар, зIамигача унахочун новкъостал дар, цхьа бутт хьалха 700-800 грамм мара доацаш хинна бер, низа чIоагIлуш, ший гаргара нах гIадбугаш чIагIа чудаха йиш йолаш хилар дег чура салаоам беш дола гIулакх да.

- Мичаьха Юмабир Ia из болх?

- 2007 шера аз яккхар Ростовеера паччахьалкхен лорий университет, берий лора факультет.

- Шун дезала юкье е гаргача нахах саг вий из профессийолаш?

- Са дав-йиша яр республике цихеза лор, со яхар цун ларах.

- МалагIа дешар дийша хила веза таханара лорий гIирс лелабе ховш вола саг?

- Лорал цхьан моттиге латташ дац, из даим Илма Юмаде дезаш болх ба, шийна ховш дар даим кердадоаккхаш, хила веза цу даькъ тIа болх беш вола саг. Таханарча заман лор ха дезаш ва, масадолча лорий технически гIирсашцара оагIув лелае. ХIаьта цунгара дIадехар тийша да цун специализаци хиларах, цо дIахьош долча гIулакхага хьежжа. Цу юкьедоагIа программан Илашонца болх бар, лорий балха даькъ тIа.

- Тахан дарбанчешка дукха гIирсаш, чоалхане хIамаш я. Мел дика да МРТ яккхар унахочун лазар гучадаккхара?

- Нагахьа санна 18-19 шу хьалха, со МРТ болх бе йолалуча хана, из хIетта хьадаьча берашта мара оттаеш хиннаеце, из а нагахьа мара йоацаш, тахан магнитно-резонансни томографи кертттера даькъа дIалоацаш я чоалхане лазар дий токхача. Из иштта лелабеш болх ба Перинатальни центре. МРТ яккхаро таролу юхьанца дIадолалуш дола лазар гучадаккха, цунца цхьана дIадолладу дарба.

- Тахан майрра ала йиш йолаш дий, вай республике тайп-тайпарча лорий урхалленашка болх беш начIал дола лораш ба?

- Шеко йоацаш, тахан вай республике кьаьхегаш ба шоай гIулакха мутIаьха бола лерттIа лораш, цар шоашта хьалхашка оттаду декхар да - наха новкъостал дар.

- Фуд шун балха халагIдар?

- Се дIаде гIо доацаш йисар эггара халагIа да сона.

- Тхона массаза хет; хургдолчун малагIа уйла ю-хьогI цар, аьнна. Миштай шун уйлаш?

- КIай халат гIадувхар - из а саг ва. Цун а я ший уйлаш: балха тIа ше эшаш хилар, ший кьаьхегам цхьаннена накъаьнабий хар, дукхача хана денз сатийса бер ше кIалхардаьккхадий хар. Кхы а сона ловра дикача говзанчаша из дика никь шоашта

харжар - неонатологаш царех хилар.

Ха дIагIоргья, оаха тешамеча кулгашка дIалургда, цу дикача лорашка тхоай зIамига бераш.

- Фу аргдар Ia, хIанзчул тIехьагIа шоай профессий харжа езаш болча кагирхош-ка?

- Лор - из тIахьехам ба. Из профессий шоай даьшта езаш яр, аьнна, цIаккха а ма харжа. Лор хила веза, ше дунен чу ваьлча денз. Из никь хоржаш болча наха ха деза, цхьа ха йоагIаш хилар, шоай профессий гаргарча нахал лакхагIа оттае езаш.

- Баркал хилда хьона, Зура, боккхача кьаьхегамаш. Ираз, аьттув хилба хьа а берригача лорий а, цу лоархIамеча балха даим лакха толамаш а доахаш, могаш долаш, дIадаха низ кхоачалба.

Газданаькъан Ахмад

Галгъай паччахьалкхен, Малсаганаькъан Т.Х. цѳерагъча мехктохкама музее дегагъоз йола кхетаче хилар, цѳихезача Илманхочунца-инженераца Марзенаькъан Умалатаца. Из ва космоса даькъ тѳара программно-математически Галашон говзанча. Цун дукхача шераша баь болх а, кѳоаргга Илман кѳийле хилар а баьхан долаш, вѳашагъделлар Наьсарен политехнически колледжа студенташца, моттигерча №2 йолча ишкола дешархошца вѳашагъхетар.

«Музее дѳаьхош йолча цу тайпарча кхетаченаша, Илма довзийтарал совгѳа, берашта новкъостал ду шоай хургъйола профессу харжа, вай цѳихезача мехкахошта карагъдаьннахох доаккхал а деш. Кхувш йоагъача тѳехьен иштта таро яр цу дийнахьа космонавтика хетабаь гойтам го. Цу гойтамо къаьгга довзийтар Галгъайчен викалаша Даьхен авиаци, космонавтика дегайоалайра юкъедихьа дакъа», - аьлар «Сердало» газетага мехктохкама музее болхлохо Пхьиленаькъан Дале.

Баьхаудина Умалата дийцар берашта цу чоалханеча, бехктокхамеча балхах, ше цунна деррига вахар хетадаь хиларах; иштта дийцар математически хьал, программа хаттарех, цар мишта кхоачашгъю нийсса хургъйола кхерамзле йола авици а, космонавтика а. Студентий, дешархой нагъахьа мара хьа ца кхоача аьгтув хилар Илманхочун цу даькъ тѳа лакхвалара никъ бовза,

Седкъашка кхоачаву никъ

Наьсаре кхетаче хилар цѳихезача Илманхочунца Марзенаькъан Умалатаца

иштта космически даькъ тѳара хьал дегадоаладара йолча таронех дийцар.

Баьхаудина Умалата вахара никъ - из тамашийна истори да, цо хьагойт нийсхо цахиларо, вахарера халонаш нийсьяларо саг, воха ца веш, мишта цѳоагъву, зѳамигача «къаман моастагъчох» боккхача мехка космически низ хьакхоллаш вола саг мишта хилар.

Умалат ваьв галгъай культуран ага лоархъача Владикавказе. Бакъда 1944 шера, ши шу мара даьнна воацача цун гонахьара дуне кѳалтѳадаьлар. Адамашта юкъе хила йиш йоаца унзара гѳулакх Сталина кхостадарах, цун дезал гаьнарча Казахстане кхаьчар. Укхаза, ший хьамсарча лоамашта гаьна волаш, вѳашагъйолаш яр хургволча Илманхочун оамал. Казахстанах цунна хилар шоллагъа йола Даьхецига Йемар из шийлача мехка, халача хьалашка сага йѳовхал йѳвза, цун хам бе.

Сталина баьча тийшача балха халача вахаро Марзенаькъан Умалатах визза саг вир, моллагъа йолча халонашта духьалъотга низ болаш, хьаькъал долаш, уж оамалаш тѳехьагъа цунна накъаьлар ший балха даькъ тѳа тешшаме, Галгъайчен сийдола воѳ хилар гойташ.

Зѳамига волча хана лайнача халонаша ший вахарера

моттиг лаха новкъостал дир цунна. Ший моттиг лаха атта дацар цу ханашка, бакъда Баьхаудина Умалата цѳоагъача оамало лоархъаме никъ хьабийлар цун хьалхашка - боккхача мехка космически дуне. Зѳамига волаш ший вахарах вохаваьча сага новкъостал дир ший мехка вѳалла кхоачалуш доаца Айлама наькъаш тахка.

Тахан Марзенаькъан Умалата профессионални никъ кагирхошгга масал да. Ший мел долча вахарца цо хьагойтар мел йоккхий халонаш хьалхашка нийсьяларах, лаьрхъачунга кхача йиш йолга, доккхий гѳулакхаш леладара кѳийле цѳоагъа хила езилга.

Баьхаудина Умалата ше доккхача Илман даькъ тѳа гойтар, Москвера цѳихеза авиаци институт яккхачул тѳехьагъа. Къаьстга укхаза, советски авиаци, космонавтика керттера болхлой кийчбеча моттиге кѳийле цѳоагъйир цун хургдолча профессионални толабий.

Инженера диплом хьаийчачул тѳехьагъа, цо Даьхен Илман даькъ тѳа болх бир ах бѳаь шера гаргга - из бар хѳара денна дѳабихьа боккха къаьхьгам, бехктокхам.

Марзенаькъан Умалата профессионални биограф керттера дакъа дувзаденна хилар Даьхен космонавтикаца - Гаттара урхаллен Центраца. Хѳара космосе вахаре боккхаш бола гѳа мича вода ца ховш болча хана, из вар эггара лоархъамега йола оагъув лелаш-хоамашта автоматизаци тохкам беш. ЦУП хьалашка из дар кхы цѳоагъагъа йоацача таронашца болх беш хилар.

Йолаш йолча ханашка, Марзенаькъан Умалата мугъарера говзанчаш доккха телеметрически орбитера хоамаш тохкаш бар. Цар нийса уж дѳа лархъарах тийша дар космонавтий вахар, иштта цар сѳигла бихьача наькъа толам.

Марзенаькъанчо цу даькъ тѳа 50 шера къаьхьегаро хьагойт лакха профессионализм хилар, из ший гѳулакх дезаш хилар. Балха новкъосташа даим лоархъаш вар из, нийсхо йолаш, бакъаьхара саг санна.

Марзенаькъан Умалата космос йоаккхаш юкъедена дакъа тахан а лоархъаме да, ЦУП инженераша леладу программашта юкъедоахаш.

Тхона из масал дар - зѳамига волаш ший мехкара вохаваь, хала берал лайна, бакъда ший хьаькъал хиларах космически низа технически интеллигенцена юкъеваьлар из. Цо яздири Айлам яккхарах дола истори,

цох кхы доаккхал деш а воацаш, Илма дѳахоьхош вар.

Космос даим хиннай сага цхьа гаьнара таро лоархъаш. Тахан вайна хов, из седкъех ййзача сѳигален хозал хинна лац, из эггара цѳоагъагъа бола бехктокхаме болх ба.

Вай мехкахоцо Марзенаькъан Умалата дѳагойтар гѳулакхаца, вай къаман хьаькъала таронаш эггара лакхача технологей даькъ тѳа хилар. Цунцара вѳашагъхетар, хоза хеташ, дѳадихьар Галгъай паччахьалкхен мехктохкама музее. Цига кагирхошта яйзар цѳихезача Илманхочун-инженера биографи, цо хьалхадаккхар массанена космически тохкамаш мел лоархъаме да.

Из санна волча сагаца къамал хилча - из дийнача истори, Илман урок я. Марзенаькъан Умалатаца гуш боаца, бакъда овлангара низ ба: хьаькъал, иштта инженерни уйла, - из латт хѳара урагъдихийтача космически кема тѳехьа. Цун масало дѳагойт кхувш йоагъача тѳехьенна сѳигала бода никъ дѳакча дешаргара дѳаболалуш хилар, иштта цунца дувзаденна да безам хилар, Илма довзар, шийца болх бе кийча хилар.

Цу тайпара кхетаченаш лоархъаме я вай тѳехьенна.

ГалгIай мехка болх беш ба, «Саг. Дуне. Айлам» яха гойтам

Газданаькъан Ахьмад

ГалгIай къам мехкадаккхара хетабаьча дагалатта мемориале хьабийллар «Саг. Дуне. Айлам» яха гойтам, из хетабаь ба космонавтикан Денна.

Гойтамо довзийтаргда, цига хьажа болхача наха, керттердараш, Даьимехка карагIаьннараш, цу юкье ГалгIайчен къонгаша лаьца дакъа, космически даькъ тIара хьал дегIадоаладара цар шоашкара доккха дакъа юкьедена хилар.

«Хьаьшашта гойта оттаяь тамашийна хIамаш. Уж я каьхатий копеш, Илманхочо-

инженерах Марзенаькъан Бахьаудина Умалатах дувцаш дола биографически хоамаш, иштта ше-ший хана арадаьннача кепайоазонах, ракетий, авиаце тIема техникан хьалхарча ГалгIай конструкторах Малсаганаькъан Султана Мусайх дола архивера тешалаш.

«Саг. Дуне. Айлам» яха гойтам го йиш йолаш ва моллагIа безам бар, бекарга бетта 17-ча денга кхаччалца», - аьлар «Сердало» газетата ГалгIайчен МКЖР.

Республикан бахархоста гойтамо таро лу Россе доккхий толамаш дагадоха, иштта технически таронаш йоаржаеш лаьтта ГалгIай бовза.

РДНТ тоаба дакъа лоацаш я ЭКОЛОГИЧЕСКИ болама юкье

Газданаькъан Ахьмад

Укх шерара бIаьсти ГалгIай мехка дIахьу, йоккхача экологически белгалонца. Республике хьакхайкадаьча экологе шера чудоагIаш, республикан машинаш лелача наькъа йистошка ГIолла 12 эзар кIай кIарцхала га дIаьогIа лаьрхIад. Цунна раьза ба республикан бахархой а.

Из боккха болам дIабахьа кийча я Республикански халкъа кхоллама, культуран кхетаченый ЦIен тоаба. Культуран болхлой, бешамашка лостамаш дара леладу гIирсаш кийчдаь, арабаьлар хьамсарча мехка куц хувцара, эшача лостам бара.

«Оаха болх дIаболабир, Шолжа-Шахьар, Гарагорск яха юрт вIашагIкхетача наькъа йистер. РДНТ болхлоша укхазу лаьтта кийчдир, цхьа иттх га дIаьегIар, цига эшаш бола доал дара болх а шоашта хьатIайцар», - аьлар «Сердало» газетата цу урхаллен кулгалхочо Зурабанаькъан Ахьмада.

Вай интеллигенци экологически боламе дакъа лоацаш хиларо хьагойт, Iалам лорадара хаттараш юкьарлон теркама юкье хилар. Халкъа кхоллама цIен тоабан масало чIоагIью экологически культура - из духхьал тIаьхьам хинна Iац, уж да лоархIаьме гIулакхаш, цар республика хозью.

КIай кIарцхал харжар таханарча экологически хьала белгало я. Из га дика йовзаш я; дIалаташ, сиха дегIаьогIаш, модз даккхара кхоачам луш хиларца. ТIаьогIаьча хана, кIайча кIарцхала гаьнаша хоздергда ГалгIайчен наькъаш.

Мехка дIадоладелар ишколал хьалхарча дешара Шу

Газданаькъан Ахьмад

Вай мехка лаьрхIа дIадоладир ишколал хьалхарча дешара Шу. Из хьадийллар «Знамига зирак» яхача бер дегIадоаладара Центре. Цох хилар республикан деррига-

ча дешара даькъ тIара белгалло. Кхетаче дIахьош дакъа лоацаш хилар дешара, Илман министр Цхьорой Ахьмад-Башир, министра ГIонча Угурчанаькъан ПаьтIамат. Иштта цIай дIахьош хилар республикан хьалхале лелаеца берий

бешамий кулгалхой, берий дай-ноаной.

«Карара шу Россе дешара Министерствос хьакхайкадир ишколал хьалхарча дешара Шу да аьнна. Из лаьрхIа да зIамигача берашта луш бола кхетам совбаккхара, уж зIамига болча хана денз хьалкхедара, иштта массайолча оагIорахьара хьехархой хьаллацара. Вай республико маьхалдоаккхаш да цу даькъ тIара болх тоабара дола хьал. Тяхьарча шерашка Iалашо яьй ишколашкара дешар массанега дIакхоачаш хилийтара, 10 эзар совгIа дешара моттиг хьакхеллай, массайолча моттигашка дIахьош да ценхаштта тоадара балхаш, из деррига федеральни проекта чудоагIаш да.

Кьаьстга йола терко тIаьохийт хьехархой балха гов-

зал дегIакхувлара, керда наькъаш юкьедахара, берий даьшцара бувзам чIоагIбара», - аьлар «Сердало» газетата республикан дешара, Илман Министерствон зарбан болх лелабераша.

Цхьорой Ахьмад-Башира, цига гулбеннача нахаца ше къамаьл деш, белгалдир, деша даха ха йоаца бераш - из сага оамал вIашагIйоллара лоархIаьме ха я. Тематически Шу хилар хьакхайкадаь хиларо таро лургья берий бешамашка гIирсий-технически кIийле чIоагIье.

ГалгIай мехка ишколе даха ха йоаца берий Шу хьакхайкадаь хилар - из республикан эггара зIамагIарна, пайдане, дика, укх заман дешар хьакхоллара баьккха лоархIаьме гIа ба. Из доацаш а, ер шу балхаца ювзаьна яхьаш, семинараш, цIайкхетаченаш дIаьаьрах диза хургда.

Галгайчен ахархоша, кхашка арабаьнна, болх длаболабир

Султиганакъан Йоакъан

Галгай мехка
длаболабир блястан
гота болх, яхаш, дий-
цар «Сердало» газетага
ГР Кулгалхочун зарбан
болх лелабераша.

«Тушоло бетта 10-ча дийнахьа денз, юртбоахаме длаболабергба кхашкара болх: хьалха дладувш дола ялат дладийна даргда бекарга бетта 10-ча денга кхоачаш, тлехьа дувш дар - маьтсела бетта 25-ча денга кхоачаш.

Керттера терко т а й о х и т а р г ь я хьажлашта, царна хьакьоастадаьд 18,7 эзар гектар лавтта. Иштта лоархлеме дакъа длаоацаргда доакьара лаьрхлача культураша. Длабе лаьрхлад мукх, гидуаргаш, коаратол, кхыдола баьцадаараш. Таханарча денга кхоачаш, цхьан дакъа тла длабийна баьннаб кен, мукх», - аьлар мехка кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-Таблас, ше цу хьала мах оттабеш.

ГР юртбоахама Министертвост цу доккхача гулакха юкьеьхар еррига таронаш: болх беш я 480 гаргга трактор, 600 гаргга тлехьатоссах йола техника, кийчо яьй 100%. Ялат дладув моттиг кийчяьй. Доагора-даьттан материалаш кхоачам болаш я, удобренеш - 90%, ги- 70%, бекарга бутт чакхбоалаш деррига 100% кхоачаш-хургда.

Мехкадас белгалдир, хаоттам хувцалуш хилар цу юкье длалархла дезилга. Цлаьхха, эттача шела-ло кхоачамбоацараш юкье-доах. Иштта ГР Кулгалхочо тладиллар юртбоахама Министерствонна, моллагла йола чоалхане хьал этта моттиг нийслый а, сиха оарцагларгдола никь лахар. Таьдала, юртбоахама, кхьаьегамхой керттера декхар да - ялат дладера болх лакхача боарам тла длабахьар, иштта республикан кхачан Талашо яр.

Россеташа тлахьожам лоаттабу, хий чудалара кхерам болча Галгайчен моттигашта

Талой Муса

«Кьилбаседа Кавказа Россеташа»- «Ингушэнерго» филиала говзанчаша хий чудалара кхерам болча тока моттигашка тлахьожам члоагьбаьб. Царна чуйоагьлаш я (ЛЭП) тока саьргий даькъ тлара моттигаш: 6 кВ Илдарха-Гала, Яндаре; ЛЭП 110 кВ «Дарьял-Магас», 3,6 эзар бахархой; ЛЭП 110 кВ «Дарьял-Магас, цо токаца Талашо ю Магасе, Экажкьонгий-Юрта бахача 18 эзар болча наха; ток лоаттаю оагьув я 110 кВ йола «Владикавказ-2-Пхылекьонгий-Юрт». Энергетикаш Гуйрийна, сайрийна - шозза чакхбоал хьожаш цу моттигашка.

Долаш делхаш хиларах, оаха члоагьбаьб хий чудалара кхерам болча моттигашка ток лоаттаюра даькъ тлара болх», - аьлар «Кьилбаседа Кавказа Россетий» - «Ингушэнерго» филиала кулгалхочо Котаганакъан Кимрана.

Филиале ха дара болх влашагьбеллаб, иштта хлама тоадара болхлой тоабаш а кийча я. Болх бе кийча я лаьрхлала йола техника. Цар болх влашагьболл Галгайче Гюлла йолча Россе МЧСа Урхалленца, иштта доал деча даькъ тларча викалашца.

Энергетикаша бахархой тлахьех, нагахьа санна тока саьргаш Юлийга е кхыйола моттиг шоашта гуш хилча лорбалара, царна юхецаахара, «Россетий» лаьрхлала бувзам-

га Гюлла хоам бара: 8 - 800-220-0-220; 220 - мобильни гирсашка Гюлла (мах боацаш, ден-бус).

Магьалбика бахархоша дакъа лоацаргда, Ерригроссийски кхьаьегама шоатта длахьош

Газданаькъан Ахьмад

Бекарга бетта 25-ча дийнахьа, Магьалбика бахархой таро хургьа, шоай шахьар тоаяра шоашкара дакъа юкьедаьхьа. «Вахара хьалаш» яхача къаман проекта чудоагьлаш, цу дийнахьа длахьоргда Ерригроссийски кхьаьегама шоатта ди. Бахархоша тоадергда «Дика шахьара хьалаш хьакхоллар» яхача программа хьадаь хинна дозонаш. Кхьаьегама шоатта ди длахьош да, Ерригроссийски кхадж тассара ди долаш, из дика таро я цхьана шахьар деглайоалаяра хьал дувца.

«Оаха тлахьех беррига бахархой, цу лоархлеме чкетачене дакъа лацара. Шоатта ди длахьош юкьарлон моттигашка, коашка лостам

бе лерхл, иштта длайогьаргьа гаьнаш, зизаш. Вайх хларане таро я ший урам, ший цла тоаде, хозде, цига лостам логьтабе», - аьлар «Сердало»

газетага Магьалбика кхален администраце кулгалхочун Гюнчас Кюриганакъан М.

Белгалду, «Вахара хьалаш» яхача къаман проекта

чудоагьлаш да еррига шахьар деглайоалаяра хаттараш, цига хлара сага хоалуш хургда ший хьамсара шахьар, юрт хоза тоаенна хилар.

Хьаькьал ирдеш йола яхьаш

Дикагьла вола хьехархо белгалваккха лерхл

Тарчакханаькъан Сали

Хлара шера вай мехка тайптайпара хьехархой кхетаченаш а яхьаш а хул. Уж хетаяь я вай ишколашка кхьаьегача хьехархой болх кердача, дикагьла лагьла тла баккхара, дийша арабоалаш бола кагирхой хьаькьалаш клоарга долаш, массайолча оагьорахьа деглабаьхка нах хилийтара. Цу мугларера яхь я укх деношка Росси оалача боккхача мехка длайолаеннар

а. Из я «Наьна меттеи литературани дикагьла вола хьехархо» яха Ерригроссийски яхь. Вай республике из йийкьа хургьа шин даькъа, юхьанца муниципальни, цул тлехьагьла мехка кьовсамаш хургда, говзал дикагьяр вовзийташ. Массехк хлама да цига дакъа лаца ловча сага ший дехар тла длаязде дезараш: ше малав, фу болх беш ва, мел ха я хьехархочун кхьаьегамца вувзавенна, телефон, электронни почта.

Муниципальни яхьаш вайцига хургьа Пхылекьонгий-Юртарча №4 йолча СОШ укх бетта 20-ча дийнахьа, Мехка яхьаш хургьа Наьсарерча №18 йолча СОШ маьтсела бетта 26-ча дийнахьа. Яхьашка котбаьннача хьехархошта, министр амаро яхачох, хьехархочун балха тлара лакхара категореш лургьа, цунца лакхлургда царна доагьлаш дола алапи а.

Хланззе а влашагьбеллай цу яхьа кхелахой тоаба. Наьсарен кхале из болх беш хургьа де-

шара урхаллен болхлой Коазой Людмила, Зовранакъан Зарета; кхален методически кхела кулгалхо Джименаькъан Лейла; Долакха-Юртарча ишкола хьехархо Тлоалданакъан Хьава; Экажкьонгий-Юртарча №1 йолча СОШ хьехархо Итананакъан Паьтлалат; ГКК наьна метта хьехархо Берсингова Марем.

Аьттув балба массане, поалхами хьаькьали дукхалга дар котвалва!

Бохаргбоаца лоам

Галгйайчен ИЗО Паччахьалкхен музейе «Къахьегегама фронт» яха гойтам хьабийллар

Газдананькъан Ахьмад

Галгйайчен Паччахьалкхен исбахьален музейе хьабийллар «Къахьегегама фронт» яха гойтам. Музей-заповедника говзанчаша хьакхеллар «Прохоровски кха» яха гойтам, из хетабаь бар Сийлахь-боккхача Даьймехка тьема Котало йоаккхаш къахьийгача наха. Проекто дувц, тьема даькъ тла новкъостал лоаттадеш массайолча завода цехашка, колхоза кхашка къахьегаш хиннача нахах. Гойтамо тлахьех, чоагга кийчо яь тлавена хинна моастагга юхатохаш, шоашкара новкъостал лоаттадаьча нахах бола дагалоаттам, цлаккха бицлургбоацаш, чоаггабара.

«Тема оаглонаша хьагойт тьема ханашка болх беш хиннача промышленноста, юртбоахама моттигаш. Цига баькхача наха гургья тьема ханара 100 хлама: къахьегегама даькъ тла лелаяь, иштта ветераний шоай доалахьара хламаш, къахьегегама гирсац, нагахьа мара гуш доаца сурташ, каьхаташ, царех хларане ший истори, вахар да. Къаьстта йола моттиг я гойтаме, Нохч-Галгйай АССРа бахархоша Котало йоаккхаш юкъедена даькъа дувцаш. Сийлахь-боккха Даьймехка тлом бодаш, республико доагора-даьтган материалаш лоаттагача керттера даькъа длаьцад. Моттигерча предприетешка тоаеш хиннай тьема техника, минометаш арахецаш болх

баьб, барзкъа тегара, иштта консервай фабрикаш хиннай Цьеча эскара лалашо лоаттаеш гирсац, кхачанца», - аьлар «Сердало» газетага Галгйайчен ИЗО Паччахьалкхен музейе зарбан болх лелабераша.

Бахархой лаьттар 1945 шера маьтсела бутт гаргабоалабеш, ден-бус клядбалар фуд ца ховш, наб ца еш, тьема блухошта новкъостал лоаттадеш. Цар цьераш цлаккха йовргйоацаш язъьий Коталон исторе тла.

Къаьстта йола моттиг музейе гойтаме длаьлаоц тамашийнача хламаша, цар дувц Галгйайчен Маггалбик-Шахьара турпалча вахарах. Юхьанцарча деношка, Маггалбика бляш бола бахархой шоай лоамагга тьем тла бахар, вахарера хьал тьема гирсац хийца.

Тьема ханашка, цихезача Маггалбиках хилар, Кавказа а иштта берригача мехка а керттерча бувзама моттиг. Тьем тла эшаш яр таронаш, цудухьа Маггалбика мехкдаьттахой болх беш бар ден-бус. Моастаггун герзах, четтача дандаргах; хало, моцал ловш; наха доаккхар «лаьржа дошув», из ца хилча даргдацар тьема даькъ тла, деррига Даьхе баьхан тлом беш хинна фецара, хицара гирсац цо леладеш дар.

Хлара, цу деношка хьабаккха мехкдаьттахой тладам биза бар наьха къахьегегама, цар хьоцарах, цар вахарцарча лоамамах.

Маггалбика мехкдаьттахаша, хлара денна гойтар лакха говзал, денал, из дар

моастаггун духьалдаьккха доккхагга дола герз.

Тьема халача шерашка, мехка декхар кхоачашдеча хана, цу юкъе мехкадаьттаронаш а йолаш, «Малгобекнефть» треста болхлоша шоай мел бола низ длалуш къахьийгар халача хьалашка.

Из, Даьхе баьхан долаш хьийга къа, ца зувш а дисанзар мехка кулгалхоша. Маггалбика бахархой профессионални говзал, денал хилар тлаэцаш хоам бера 1942 шера саккура бетта. СССРа Лакхерча Совета Президиума Амарах шоллагга йола «Малгобекнефть» треста Ленина Орден елар.

Ленина Орден - Советски Союза паччахьалкхен лакхара совглат дар, из совглат даларца белгалдир, Маггалбика къахьегегама фронт, тьема фронт санна лоархлеме хилар. Цу хана дукха Маггалбика мехкдаьттан даькъ тла болх беш хинна къахьегамхой белгалбир; цар деналца, хьинарца моастагга эшаваь, Котало як-

кхара цар доккха даькъа юкъедарах.

Маггалбика бахархой къахьегам - из дошо оаггун я вай мехка турпала истореца хургйола. Нийсхо йолаш дар, Маггалбика лаьтта дукхача наха турпалал гойта хилар белгалдеш, 2007 шера ардара бетта 8-ча дийнахьа Росс Президентта Путин Владимир Амар арадалар. Шахьара бахархоша, иштта шахьар лораеш лаьтгача салташа цига гойтача деналах, майралах, Даьхе лораеш ца санна Маггалбика бахархой тьема мугларашка этта хиларах, Маггалбикан «Тьема сийлен шахьар» яха Российски Федераци сийдола цийелар.

«Къахьегегама фронт» яха гойтам - из котало яккхарий дийна дагалоаттам ба. Цо хьагойт вайна Сийлахь-йоккха Котало яккхар деррига къам долга - тлом беш лаьттараш а, царна новкъостал лоаттадеш хиннараш а цьха маан долаш бар, уж тешаш бар нийсхо хиларах.

Магасерча Крупнов Евгене цьерах йолча сквере сийленг тоадеш боахк

Султигананькъан Йоакьап

Цихезача Илманхочун Крупнов Евгене оттадаь сийленг тоадеш болх длаболабеш ба Магасе. Из хоам «Сердалога» бир мьере.

«Сийленг тьера цьендеш, малагга тайпара болх длабахьа безаргба хьожаш ба цига карарча хана. Тьера дикка кулг тохаш меттадоаледергда сийленг, иштта гонахьара моттига куц эргадаккха лерх болхлоша», - дийцар тха газетага.

Исторически оаглонца лоархлеме да из болх длабахьар.

Вай мехка геттара лоархлеш ва цихеза археолог, исторически Илмай доктор, Илманхо хинна Крупнов Евгений Игнатьевич. Вай мехкара галай моттигаш тохкаш, доккха даькъа длаьларех ва из.

Вайцига длаьхош я республикан вокально-инструментальни яхь

Газдананькъан Ахьмад

Галгйайче длаьхош я ашарий сийрда маратфон - III-гга Республикан вокально-инструментальни «Галгйайчен къона оаз» яха яхь. Из длаьхош я театра, кинон, укх заман тароний Центр, моттигерча культурани туризмаи Министертвост, «Магас» НТРК хьаллоацаш.

«Яхь лаьрхга я начлал дола илилархой хьаллацара, царна таро луш, шоаш ерригача республикан длабовзийта. Доакъашхой таро я шоай или алара говзал гойта, иштта ашарий гирсац болх бара начлал гойта. «Вокал» яхача даькъ тла даькъа лоацаш ба 17 шерга кхаччалца а кхы боаккхагга бола а нах.

«Инструментальни ашараш» яхача даькъ тла шоашта фу хов хьажа йиш йолаш ба 6-13 шераш даьннараш, иштта 14-30 шераш даьннараш. Яхьан оаглонаш белгалгерья бекарга бетта 30 денга кхоачаш», - аьлар «Сердало» газетага Галгйайчен ЦТКиКИ зарбан болх лелабераша.

Ше болх беча юкъа, из проект лоархлеме даькъа хинна длаьттай мехка укх заман таронаш деггайоалаеца, цо иштта деггайоалаю культуран, ладатий, ашарий оаглонаш.

Байтанча волча Татренаькъан Исроапила кхоллама сайре хургья

Газдананькъан Ахьмад

Къаман библиотеко длаьхош йолча «Маьтлоам» яхача литературан кхоллама оаглон доакъашхо волча байтанчан Татренаькъан Исроапила кхоллама сайре хургья укх бетта 18-ча дийнахьа. Къаман литературан наькъ тла ваьннача къонача байтанчас 35 шу дизара хетаь я «Байтий курс - поэтгагара совглат» яха кхетаче.

«Лаьлий-Юртгарча культуран Цагга длаьборгийолча кхетаче бахархошта доьваргда цун «Дагалоацама лараш» яха, иштта кхыдола гулламаш», - дийцар «Сердалога» Къаман библиотеке. Вай къаман литературе керда книжка арадалар литература лоархларашта док-

кха совглат да.

Татренаькъан Исроапила ций тахан мехка дикка йовзаш я. Россейоазонхой Союза доакъашхо волаш, хьинаре къахьегаш хьавоагларех ва из къаман литературе, иштта «Магас» телеканале «Эздел» яха передача длаьхош ва из. ООО «Пилигрим» яхача кепайоазон моттиге арахийца да цун керда книжка.

Духьал байтий гуллам хинна ца леш, Исроапила ший дега хьал довзийташ дола книжка хилар цох, цунна юкъедахад ший декхараш кхоачашдеча наькъ тла турпалал гойташ вахар хьадача ший вешийна Ибрахлима цо хетадаь йоазош. Редактор я Россейоазонхой Союза доакъашхо, «Маьтлоам» яхача литературан кхоллама оаглон кулгал-

хо йола Коазой лашат.

Книжкан хьалхарча оаглон тла, шийна хетар оалаш, цо белгалду Исроапил литературе йизза моттиг длаьца, хьинаре къахьегаш, ший къаман лите-

ратура дезаш вола байтанча волга.

«Дагалоацама лараш» яхача гулламо къонача байтанчан вахар, цун уйла, нигат довзийтаргда мехкахошта.

ЛоархIаме вахара проект

ГIалгIайче хьежар санаторно-хьун ишкол хьалгьяра болх мишта дIахьу

Газданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен Шолжа кхале дIахьош ба вахара лоархIаме моттигаш хьалгьяра, цигара хьал миштад хара болх. Укх деношка, моттигерча парте отделене секретарь Йовлой Мухьмад шоашта кертте а волаш, единороссаш, иштта балха тоаба яхар цигара хьал довза. Гишлон майдан тIа дIахьоча санаторно-хьун даькъ тIара ишкол хьалгьяра балхага хьаж болх каст-каста Галашкара бахархой. Из моттиг лоархIаме я республиканна, хIана аьлча цох тийша да могашал тоаяр, дешара даькъ тIара керттера декхараш кхоачашдар. Шоаш цига болаш, инспекце доакъашхой хьежар баьча балха дикалга, иштта гишло хьалгьеш малагIа материалаш дIаюхийт.

«Галашка, санаторно-хьун даькъ тIара ишкол хьалгьяр - из лоархIаме моттиг я, даим парте а юкъярлоно а терко логтаеш а я. Тахан вайна гуш да укхаза болх дика дIахьош, хьадар дикал йолаш хилар. Тха

декхар да-гишло лакха дикал йолаш хьалгьяра массайолча оагIорахьара Iалашо яр, йиллача хана из хьалгьеш яккхар, кхерамзлен Iалашо йолаш, дика хьалаш долаш, дешара моттиг хилийтар»,- аьлар «Сердало» газетага Йовлой Мухьмада.

Цига яха хиннача инспекце белгалдир, санаторно-хьун даькъ тIа хьалгьеш йола ишкол йиллача хана хьалгьеш йолаш хилар. ТIахьожаме болх дIахьош, гуш дар болхлой тоабоший гIулакх дикал йолаш, ханашка диллача графиках дIахьош хилар.

ХIанз уж электромонтажни балхаш деш ба, гишлон ара хьара кеп тоаеш ба. Укх ханага кхоачаш лоархIаме балха даькъ чакхдаьннад: чура балхаш дерригаш даь даьннад, бIарьча болх чакхбаьккхар котел оттабеш, чура кирпич юллаш, цо таро лургья ишкола йовхал логтаеш.

Проекта керттера белгало я, укх заман спортивни зал цу чу хилар. Из хьатIаьий, кьаьстта нI а йолаш, цу керттерча гишлон тIа, цо таро лургья пайда болаш из гишло лелеа.

Цу дерригача балхашца цхьана дIаболабаьб гонахьара доазув тоадара болх. Говзанчаша хIанз цхьа доазон даькъ тоадеш латт. Кастлуш укхаза хургья спортивни майда, дешархой таро хургья цIенача фега спортивни хьалаш леладе.

Санаторно-хьун ишкол хургья даим юкъярлон, парте тIахьожам болаш, из хьалгьеш истеялалца.

«Из дувзаденна да берашца, цудухьа из цунга хьежжа лоархIаме а да», - аьлар парте викалаша.

Юххера а, инспекце доакъашхой бахар Галашка, цига цар дIадихьар «Герга истол». Цун доакъашхоша шеший даькъ тIара хьал кьоастадир - гишлон тIара куц, спортивни майда сихагIа хьаяр, чура балхаш дахар, инженерни балхаш вIашагIдохкар.

Гергача истола кепара дIахьош долча кьамаьло таро лу отчIташ чIоагIе, иштта хьалхашка нийслуш дола хаттараш сиха кхоачашде. ДIахо цхьана болх дIабахьара хоадам болаш хаттараш хьакьоастадир, гишло шоаш аьннача хана

истеяккхар. Галашка баха нах чIоагIа дезаш бар из гишло сихагIа хьалгьеш ялар. Цар белгалду, керда ишкол хьалгьяро юртара вахара хьалаш а тоадергда.

Йиь подстанции электросеташ республиканна юхаелар

Султиганаькъан Йоакъап

МВД тохкамхой чакхдаьккха баьлар, балха тIа волаш, цхьан сага Iаьдала зе даь гIулакх тахкар, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага ГИР бокьонаш лораераша.

«ГIалгIай Республике ГIолла йолча МВД тохкама урхаллено, экономически кхерамзлен а ГИР ГIолла йолча МВД кхааш ийдара духьаларча урхаллен а 4-ча отдела кийчдаьча каьхатий кIийлен тIа чакхбаьккхар, РФ УК 2 даькъа 286 ст. ГИР министерствон цхьан болхлочунна духьалара уголовни гIулакх тохкаш хинна болх», - аьлар хоамо.

Из, 1957 шера ваь болхло, бехке ву, 2022 шера, РФ мехка паччахьалкхен балха даькъ тIа волаш, цхьаккха бокьо йоацаш, цо аренда еннай бехтокхаме йолча ГИР электросетий комплекс. Уж я йиь подстанции, иштта тока оагIонаш.

Из хьал юхадолладир ГIалгIай Республикан боахама доалахьа. Уголовни гIулакх тахка дIадахийтад суде.

ГIалгIай мехка дийцар, кхьича паччахьалкхений гIишлонхоша лоацача даькъах

Султиганаькъан Йоакъап

ГIалгIайчен гIишлошгьяра Министерстве кхьича мехкарча болхлой-гIишлонхой керда таронаш йийцар, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага цу боахамо.

«Паччахьалкхен керда миграционни политикан гIишлошгьяра даькъ тIарча хьалах, доазол араьхарча нахага кхоачача гIишлошгьяра

боарамах, царга патенте болх бе бокьо хиларах, иштта ТIахьожам лоаттабеча наха юкье уж цахиларах - уж а кхьдола хаттараш дийцар, ГIалгIайчен гIишлошгьяра Министерстве болх бечар тоабай викалашца цхьана, «Россе МВД ПВС» ФГУПа кулгалхочо Пхьиленаькъан Мусас», - аьлар хоамо.

2026 шера, наджгоанцхой бетта 1-ча дийнахьа денз,

дукхагIа йола РФ мехкаш ший кьаьстта йола таронаш я кхьича мехкарча гIишлонхошта йоагIаш - 50% балха болча наха. Из бокьо йохаярах кьахьегеама моттига гIод тохаргда, кхьиметтел болх юхасоцабе а тарлуш.

Кердача бокьонаша хьалхадоккх, генеральни подрядчикаш бехтокхаме хилар кьайлагIа балхаш леладара, цига кхьича мехкаш-кара нах увттабеш хилара.

Цул совгIа, РФ 2026-2030 шерашка кхоачаш йолча миграционни политикан паччахьалкхен боарам кхоачашбеш, Россе МВД кийчъаьй керда бокьонаш. Цар декхариьла оттабу гIишлон даькъ тIара генеральни подрядчикаш, цхьацца дола балха хьалаш леладара. Уж дувзаденна да, кхьича мехкарча болхлочунга балха оттара патенте кхьийола бокьо хила езарца.

Сатем а хозал а

Палг'айчен доал деча дакъкъ т'арча архитектуранна, доазув баьцардерзадара терко лоаттау

Султиганакъан Йоакъап

Палг'айчен ерригача шахъарашка, юрташка санна лоарх'ама декхараш кхоачашдара терко лоаттау: вахара атта дола хьал хьакхоллаш. Къаьнара г'ишлош д'айоахаш; керда матери-алаш, технологеш лелаеш; куц-сибат кердадоаккхаш; доазонаш ц'ена леладара т'ахьожам лоаттабеш; иштта дукха деш латт лаьрх'ар кхоачашдара.

Бакъдар аьлча, вай дерригача доал деча доакъош т'арча викалаша шоай доазув кхычарел хозаг'а хилийта хьожаш, социально-экономически хьал дег'адоалаш, из йиллача ханал хьалха хургдолаш къахьийгача нийса хургдар. Цул совг'а, Россезараш йолча шахъарий цу дакъкъ т'ара говзал а эшаш яр, кхычар санна доацаш, моттигерча хозалца ший тайпара куц хьакхоллара.

Масала, вай доал деча дакъкъ т'ара доазонаш доккхий цахилар д'а а лоарх'аш, вай машинашта лаьрх'а хьаеш йола моттигаш «корсамашта» тара ю; бакъда, нагахъа санна тарояле, нийсаг'а хургдар машинаш наькъаца д'аотташ хилча. Цу тайпара хиларо таро лу, говзанчаша яхачох, наькъа йистошка б'ехал ца хилийта, из доацаш уж моттигаш ц'ена хул. Хьазцал вай сийленгаш - цъхьаболча ц'ихезача наьха кеп. Дукха ха я уж кхыча архитектураца, исбахъален балха говзалца тоаде дезаш дола. Цкъа дийца Гийнадац, т'ехъаленна кхоллам, нач'ал дитача, бовзаш болча наьха дика лерх'ам бара из болх д'абахъа безаш хиларах. Хала дац кхетаде, саг миссел йоккха шалта, к'алха ц'и йоага кхуврч, къоалам е шаькъалоатгорг цу моттигашка латташ хилча, нах цецбоалаш хургбар. Цу тайпара масалаш дукха доаладе йиш я,

бакъда лакхехъа дийцараш а кхоачам болаш да.

Вай республике, белгалде дезаш да, х'ара шера хьож доал деча дакъкъ т'ара хьал тоаде, уж балхаш нийса леладара т'ахьожам лоаттабе.

Дукха ха йоацаш оаха яздыр, ГИР кулгалхочун Келаматанаькъан Махьмуд-Габланна керда берий-салолама парк Шолже хьалг'ара йола проект гойта хиларах. Хьалхаг'а из д'акъайлар Махьмуд-Габлас цига кхоачамбоацараш гучадахарах: доаг'аш дола каьхаташ цахилар, проекта технически кийчо цахилар, иштта токах харцахъа д'ахоттар. Из хьал карарча хана массайолча оаг'орахъара тоадеш латт.

Белгалду, кердайоаккхача шахъара парке хоза майдаш хьаелларгъя, ловзарий тайпаш хургда, никъ бара лаьрх'а моттигаш. Укхазак агирхой терко т'аозаш хургъя батуташ, з'амига гувлгаш, бампер-машинаш, мерза х'амаш йохка тикаш, салолама моттигаш. Цига иштта болх беш хургъя еррига кхерамзлен Галашо йола аттракционаш. Из беррига болх чакхбаргба карарча шера тов бетта, цу хана болх бе д'айоалургъя йоккха майда.

Палг'айчен шахъарашка, юрташка моттигашкара Габдал, профессионални болхлой, говзанчаш б'арччача шера цу дакъкъ т'а къахьегаш хургба. Наькъаш дар, коммунакаце хьалаш тоадар, г'ашлой наькъаш дахкар, юк'арлон салолама майдаш хьаяр - из д'ахо д'ахьош бола никъ ба, керда проекташ кхоачашг'еш хилар а да.

Вай Россезараш боккхача мехка, къаман проекташ, моттигашкара программаш хилар бахъан долаш, итташ эзараш юк'арлон моттигаш тоаяй. Керттера терко лоаттау областашта, республикашта, краяшта, цига лаьрх'а тоаеш я

исторически центраш, парках, сквераш.

Вайна дика дагадоаг'а СССРа ханара дешаш: «Деррига - сага духъа, сага аьттонна». Уж дешаш х'анз а юк'ера д'адаьннадац; 2026 шера шахъараш, юрташ вай ювцача хана; бакъда тахан к'еззига кхыча беса да из: «Оаха йоакхо ю х'ара сага таронна». Цъхан дешаца аьлча, мехкарча х'ара юрта, сага дог'лоздоаккхаш, б'арг г'адбугаш вахара хьалаш хила деза, ший хьамсарча юрташ, урамах цо доаккхал де йиш йолаш.

Дика къаман проект я «Вахара хьалаш хьакхоллар». Цо таро лу доазонаш тоаде, сага вахаре атта дола, кхераме доаца, хоза хьал хьакхолла. Вахара хаттараш кхоачашдар, бе болх хилар, хьакхоачаш транспорт хилар, наькъаш дика тоадар - дерригаш сага эшаш дола хьалаш да. Вахара, къахьегама хьалаш хьакхоллара лаьрх'а д'ахьош йолча программашта чудоаг'аш, тахан де лерх'аш дар дукха да къаьстта нах бахача юрташк, уж хьаллацар нийса да, цига бах Российски Федераци кхоалаг'а дакъа нах. Уж моттигаш социально-экономиче-

ски лоарх'амаг'а дола пачча хьалкхен дакъа да.

Вай республика тахан цу тайпара декхараш дика кхоачашдеш я ала йиш ярех я. Нах бахача юрташка из дика хоалуш да, административни центрашка, г'ишлошка хьежача, бакъда цъхьадола хаттараш кхоачашданза а дисад, хьакхолла езаш я спортивни майдаш, аллеяш, парках, наха парг'атта салаг'а моттигаш. Уж толамаш дахара т'атаг'а безараш ба хьалхарча арг'аг'а моттигера Габдал, депутаташ, лакхера хабар дарга ца хьежаш, шоаш болча моттигашка хьаде йиш йола балхаш да уж. Из оаха дувцара бахъан а ший моттигаш йолаш да: ткъоткъаь итт шераш д'адахад, бакъда цъхьаца йолча юрташка д'адахача б'аьшерашка санна дола вахара хьалаш дисад. Бакъда из хьал тоада-ра де дезар кхы доккха х'ама дац. Из да, хьалхарча арг'аг'а никъ тоабар, салолама моттигаш хьакхоллар, массехк спортивни майда хьалг'ар.

Вайна массанена даим хьахозаш я республике дика йовзаш йола юртий ц'ераш. Царех цъхьацаяраш х'анз шозлаг'а, кхозлаг'а тоаеш я, цар т'ера

куц-сибат хийцад, укх заман г'ишлошта тарайирзай уж. Из деррига дика да, х'аьта а к'еззига терко е еза гаьна ядача юрташта а, цар хургдола вахар белгалде деза мехкарча е доал деча дакъкъ т'арча боараме. Малаг'а кеп е оаг'ув хоржаргъя цар, цох тийша дукха да. К'еззига мара хьадеш дар деце а, из дикал йолаш, дег чура, хоза хьадеш хиларо деррига а хувцаргда.

Керттера хозал лу баьцара хиларо, архитектуру.

Россе Къулбехъе, х'ара юрта, шахъаре кхоачам болаш гаьнаш, к'отаргаш йоацача хала да хоза, дика хьалаш хьакхолла.

Хозача архитектуран оаг'ув юк'ейоаккхаш хьалг'ая г'ишлош вай ювце, цох доаккхал де йиш я моттигерча бахархоша, цо т'аоз туристаш. Из даим дагалоаттаде деза, моллаг'а хана.

Мел аьнначоа т'атохаш белгалдоаккхаргда вай, моллаг'а йола салолама моттигаш - из кердача вахарцарча бувзама майда я, цо хьакхолл тайп-тайпара ханаш йолча наха, къаьстта кагирхошта кхетам балара гонахъара хьал.

Проектий кхетаче йолаш, Наьсарера цъхьаца моттигаш тоаярах дийцар

Султиганакъан Йоакъап

Проектий семинаре дакъа лаьцар Наьсарерча бахархоша. Из хоам «Сердалога» бир м'ере. «Толашаг'а йола проекташ къоастаеш йолча яхъашка проектни семинар д'айихъар.

Наьсар яхача хин го-

нахъара, Тутайнаькъан ц'ерах болча уамерча Гам хьабеча хьасташта гонахъара моттигаш тоаярах шоашта хетар ала аьттув бар бахархой», - йоах тхога бенача хоамо. <https://forms.yandex.ru/cloud/69d6e4e4f47e73b08768c802> моттигага Голла д'ат'абаьнна, д'ач'оаг'бала

йиш яр бахархой. Из кхетаче хилар укх бетта 13-ча дийнахъа нийсса пхи сахъат даьлча № 11 йолча ишколе (Эсамарзанаькъан ц'ерах бола урам, 20).

Шоашта нийсаг'а да аьнна хетар оалаш, дакъа лаьцар наьсархоша. Бахархоша яхар теркаме эцаш, керда проекташ йоржаргъя шахъаре.

сердало

Учредитель: Государственное автономное учреждение «Издательский дом «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:

Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84. Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована

Управлением Роскомнадзора по Республике Ингушетия. Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033 от 16 декабря 2024 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены

в компьютерном центре ГАУ «Издательский дом «Сердало».

Время подписания номера

по графику в печать: 15 апреля 2026 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не

совпадать с позицией редакции. При перепечатке

ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии,

рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве

«Южный регион», с готовых диапозитивов

Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.

Заказ № Тираж: 2000 экз.

Магасерча «Ишколе 21» шин кӀира дешаш хилар начӀал дола бераш

Гаьгенаькъан Мартина

Хоамий оагӀонцарча Илманца дувзаденнараш дикка шаьрде лаьрхӀача начӀал долча берашца цхьацца болх дӀахьош хилар Магасера «Ишкол 21».

«Программированех йолча урокашка дакъа лоацаш, тоабанца болх дӀахьош, ИТ-оагӀонца дувзаденнараш Йомадеш, хилар бераш. Технологица дувзаденнарий навкъ тӀа хьалхара гӀа баккха, шоай кхетама хьал довза аьттув бар берий», - йоах тхога бенача хоамо.

КӀимарса бетта 6-ча дийнахьа юха а дӀабахьа лерхӀ цох тара бола болх.

«Бералла навкъаш. Гранташ» яхача программан доакъашхо хилар вай мехкара хьехархо

Гаьгенаькъан Мартина

«Бералла навкъаш. Гранташ» яхача Пятигорске дӀайихьача программан юкье дакъа лоацаш я вай мехкара хьехархо Овшанькъан Танзила. «Дешара оагӀонцарча модулах чакхьяьлар Эккажъонгий-Юртарча № 2 йолча ишкола кулгалхочун гӀонча йола Танзила.

Мехкарча тайп-тайпарча моттигашкара 100 саг вар цига дакъа лоацаш. Вахара оагӀонцарча проекташга хетабаь бар из болх. Хьехархой Йомалуш хилар проекташга болх дӀабахьа, кхоачамбоацараш юстардахара тӀехьа къахьега, иштта кхьбарашца бувзам лоаттабеш, шоай гӀулаьх тоаде», - дийцар «Бералла навкъаш» яхача Ерригача Россе проекта болхло йолча Коазой Миланас.

«КУБ» яхача методологически оагӀонца тӀахьожам беш хиннараша белгалъяь вахара оагӀонцара проекташ йовзийташ хилар хьехархой. Царна юкьера толашагӀярарш грантови яхьашка кьоастаергья, мехкарча моттигашка йоаржаергья.

СКФО ММА Чемпионат, халхале яккхара яхьаш дӀайихьар Наьсаре

Гаьгенаькъан Мартина

Спортацара йоккха кхетаче дӀайихьар вай мехка. СКФО ММА латарах йолча яхьашка толашагӀа бола латархой белгалбир. Вай мехкара 150 спортсмен, иштта лоалаха ядача моттигашкара латархой бар яхье дакъа лоацаш. Вай мехкарча тоабо 11 майдилг яь-

ккхар цига. Эстамаранькъан Хьамзат (70,3 кг), Бохтаранькъан Анзор (52,2 кг) котбаьлар. Кхерийнаькъан Кхийре (65,8 кг), Патананькъан Зоврбика (56,7 кг) шоллагӀа моттигаш яьхар.

КхоолагӀча лагӀа тӀа баьнна, борза майдилгаш йоахаш, белгалбаьлар Иленанькъан Аюп-Ан-

сари (52,2 кг), Дудургананькъан Алисхан (77,1 кг), Дидигананькъан Йамархан (120,2 кг), Ужанаькъан Заьлмаха (70,3 кг), Овшананькъан Ислам (77,1 кг), Чанананькъан Мухьмад-Амин (70,3 кг), Йовлой Азамат (70,3 кг). СКФО яхьашка эггара толашагӀа я, аьнна, белгалйир Селий мехкара тоаба, шоллагӀа моттиг Нохчий Республиканна

кхьар. СКФО Чемпионате (боккхагӀбараш) толашагӀа ба аьнна кьоастабир Нохчий мехкара спортсменаш, шоллагӀа моттиг селашта елар, хьаьта кхоолагӀча моттиге Ставрополь хилар. Моттигерча Минспорте белгалдир, Кьилбаседа Кавказе ММА оала латар дикка даьржа долга.

ГОБЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат №00624011452934, выданный ГБОУ «Лицей г. Магас» в 2025 г. на имя Сурхаева Юсуфа Алихановича, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии А №4256926, выданный СОШ №1 с.п. Яндаре в 1999 г. на имя Марзабекова Исропила Юсуповича, считать недействительным.

Шолжа-ГӀалий тӀарча яхье белгалбаьлар вай спортсменаш

Гаьгенаькъан Мартина

Шолжа-ГӀалий тӀарча йиллача мехкашга юкьерча яхье дикка белгалбаьлар Илдарха-ГӀалий тӀара спортсменаш. Из хоам «Серда-

лога» бир шахьара администраце.

«Россе мехкашкара, иштта кхьича моттигашкара гулвенача 600 совгӀа волча спортсмена юкье белгалбаьлар

Илдарха-ГӀалий тӀарча спорта ишколера спортсменаш. Куштанаькъан Мухьмад (2008-2009 шераш) 48 кг дозал дарашта юкье котваьлар. Борзенаькъан Йарби (2008-2009 шераш), Аькхенаькъан Илез

(2012-2013 шераш) борза майдилгаш яьхарех хилар.

Спортсменашца цига баха хинна тренераш бар Оскананькъан Йамархан, Борзенаькъан Ахьмад», - йоах тхога бенача хоамо.